

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права
Кафедра міжнародного європейського права та порівняльного правознавства

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності Європейським

судом з прав людини

(назва кваліфікаційної роботи бакалавра)

293 «Міжнародне право»

(шифр і назва спеціальності)

Студентки 4 курсу

Голохвост А.Р.

(ініціали, прізвище)

Групи П-01

(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

(підпис здобувача)

Керівник доц. каф. МЄПП, к.ю.н.

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

Анна Славко

(ініціали, прізвище)

Суми 2024

Голохвост А.Р. Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності Європейським судом з прав людини.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 293 «Міжнародне право». – Сумський Державний Університет, Суми, 2024.

Дослідження присвячене аналізу ролі та практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у захисті прав інтелектуальної власності.

У першому розділі роботи були розглянуті теоретичні засади права інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність (ІВ) визначається як джерело інновацій та творчості, що охоплює унікальні твори людського розуму, такі як ідеї, винаходи, художні твори та інші нематеріальні активи. Її захист є важливим для створення середовища, де інновації можуть процвітати, а творці можуть отримувати вигоду від своїх зусиль.

Було проаналізовано різні підходи до визначення поняття ІВ та розглянуто її види, включаючи авторське право, патенти, товарні знаки тощо.

Було проведено аналіз основних міжнародних угод та організацій, що регулюють питання ІВ, таких як Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO), Паризька та Бернська конвенції.

Висвітлено вплив міжнародного права на національні законодавства різних країн, що допомагає забезпечувати єдиний підхід до захисту прав ІВ на глобальному рівні.

Таким чином, розділ надає всебічне розуміння теоретичних основ права інтелектуальної власності, підкреслюючи важливість її захисту для стимулювання інновацій та творчості, а також окреслює міжнародні механізми регулювання в цій сфері

У другому розділі бакалаврської роботи було детально розглянуто систему захисту прав інтелектуальної власності в Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ).

Європейський суд з прав людини, заснований у 1959 році, відіграє ключову роль у сфері міжнародного права прав людини. Після реформ, зокрема Протоколу 11, Суд отримав можливість розглядати скарги безпосередньо від осіб, що значно підвищило його доступність і ефективність.

ЄСПЛ встановлює порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності за рядом критеріїв, серед яких баланс між державними і приватними інтересами, пропорційність втручання та справедливість процедури.

Практика ЄСПЛ включає численні рішення, що стосуються захисту прав інтелектуальної власності. Суд аналізує кожен випадок індивідуально, оцінюючи, чи було дотримано справедливого балансу між конкуруючими інтересами та чи не є втручання непропорційним.

У третьому розділі дипломної роботи розглянуто проблеми імплементації практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Європейський суд з прав людини відіграє ключову роль у формуванні стандартів прав людини, включно з правами інтелектуальної власності. Рішення суду забезпечують баланс між захистом прав інтелектуальної власності та іншими фундаментальними правами, такими як свобода вираження поглядів.

Для України дотримання рішень ЄСПЛ є важливим аспектом міжнародних зобов'язань як члена Ради Європи та складовою частиною євроінтеграційних прагнень. Це вимагає адаптації національного законодавства до стандартів ЄСПЛ, що інколи супроводжується значними труднощами.

Натомість реалізація практики ЄСПЛ у сфері прав інтелектуальної власності стикається з численними проблемами. Серед них:

Законодавчі прогалини: існуючі законодавчі акти часто не відповідають вимогам та стандартам, встановленим ЄСПЛ.

Неефективність судової системи: відсутність достатньої кваліфікації суддів та практична нездатність судової системи адекватно застосовувати рішення ЄСПЛ.

Адміністративні проблеми: недостатнє фінансування та слабка інституційна підтримка органів, відповідальних за захист прав інтелектуальної власності.

Для ефективної імплементації практики ЄСПЛ потрібен системний підхід, який включає:

- Оновлення та удосконалення національного законодавства.
- Підвищення кваліфікації суддів та інших посадових осіб, залучених до захисту прав інтелектуальної власності.
- Забезпечення ефективного функціонування адміністративних механізмів захисту прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: захист прав, інтелектуальна власність, механізм правового регулювання, Європейський суд з прав людини, Україна

Holokhvost A.R. Protection of Intellectual Property Rights by the European Court of Human Rights.

Research to obtain the educational and qualification level of «Bachelor» in specialty 293 «International Law». - Sumy State University, Sumy, 2024.

The research is devoted to the analysis of the role and practice of the European Court of Human Rights (ECtHR) in protecting intellectual property rights.

In the first chapter of the work, the theoretical foundations of intellectual property law were examined. Intellectual property (IP) is defined as a source of innovation and creativity that encompasses unique works of the human mind, such as ideas, inventions, artistic works, and other intangible assets. Its protection is essential for creating an environment where innovation can thrive and creators can benefit from their efforts.

Different approaches to defining the concept of IP were analyzed, and its types were considered, including copyright, patents, trademarks, etc.

An analysis of the main international agreements and organizations regulating IP issues, such as the World Intellectual Property Organization (WIPO), the Paris and Berne Conventions, was conducted.

The impact of international law on national legislations of different countries was highlighted, helping to ensure a uniform approach to the protection of IP rights globally.

Thus, the chapter provides a comprehensive understanding of the theoretical foundations of intellectual property law, emphasizing the importance of its protection for fostering innovation and creativity, and outlines the international regulatory mechanisms in this area.

In the second chapter of the bachelor's thesis, the system of protection of intellectual property rights in the European Court of Human Rights (ECtHR) was examined in detail.

The European Court of Human Rights, established in 1959, plays a crucial role in the field of international human rights law. After reforms, including Protocol

11, the Court gained the ability to consider complaints directly from individuals, which significantly increased its accessibility and effectiveness.

The ECtHR establishes violations of intellectual property rights based on a number of criteria, including the balance between state and private interests, the proportionality of interference, and the fairness of the procedure.

The ECtHR's practice includes numerous decisions concerning the protection of intellectual property rights. The Court analyzes each case individually, assessing whether a fair balance has been struck between competing interests and whether the interference is disproportionate.

In the third chapter of the thesis, the issues of implementing the European Court of Human Rights (ECtHR) practice regarding the protection of intellectual property rights in Ukraine were examined.

The European Court of Human Rights plays a crucial role in shaping human rights standards, including intellectual property rights. The Court's rulings ensure a balance between the protection of intellectual property rights and other fundamental rights, such as freedom of expression.

For Ukraine, adherence to the ECtHR's rulings is an important aspect of its international obligations as a member of the Council of Europe and a component of its European integration aspirations. This requires the adaptation of national legislation to the ECtHR standards, which is sometimes accompanied by significant difficulties.

However, the implementation of the ECtHR practice in the field of intellectual property rights faces numerous challenges. Among them:

Legislative gaps: existing legislative acts often do not meet the requirements and standards set by the ECtHR.

Ineffectiveness of the judicial system: lack of sufficient qualifications of judges and the practical inability of the judicial system to adequately apply the ECtHR rulings.

Administrative problems: inadequate funding and weak institutional support for bodies responsible for the protection of intellectual property rights.

For the effective implementation of the ECtHR practice, a systematic approach is needed, which includes:

- Updating and improving national legislation.
- Enhancing the qualifications of judges and other officials involved in the protection of intellectual property rights.
- Ensuring the effective functioning of administrative mechanisms for the protection of intellectual property rights.

Keywords: protection of rights, intellectual property, legal regulatory mechanism, European Court of Human Rights, Ukraine

ЗМІСТ

ЗМІСТ	8
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	14
1.1. Поняття та види об'єктів права інтелектуальної власності.....	14
1.2. Міжнародно-правове регулювання права інтелектуальної власності	28
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	35
2.1. Юрисдикція та повноваження Європейського суду з прав людини.....	35
2.2. Критерії визнання порушення права власності на об'єкти інтелектуальної власності Європейським судом з прав людини	41
2.3. Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту права власності на об'єкти інтелектуальної власності.....	45
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	52
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Постановка проблеми. Право інтелектуальної власності (ІВ) є однією з ключових складових сучасного правового поля, яке забезпечує захист результатів творчої та інноваційної діяльності. З огляду на зростання значення ІВ у глобальній економіці, питання її захисту стають надзвичайно актуальними. Особливу роль у захисті прав на об'єкти ІВ відіграє Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), який забезпечує дотримання прав людини, включаючи право на мирне володіння своєю власністю. Постановка проблеми захисту прав на об'єкти ІВ в контексті діяльності ЄСПЛ є важливою як для наукових досліджень, так і для практичної юриспруденції.

Основною проблемою у сфері захисту прав на об'єкти ІВ є відсутність чіткої та уніфікованої системи правового регулювання, яка б однаково визначала права на ІВ та механізми їх захисту у різних юрисдикціях. Існуючі міжнародні угоди, такі як Паризька конвенція з охорони промислової власності та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, встановлюють базові стандарти захисту, проте їх імплементація на національному рівні часто є неповною або неефективною.

Другим важливим викликом є складність процедур юридичного підтвердження прав на ІВ. Офіційні реєстраційні документи та рішення національних судів є основними способами підтвердження прав на ІВ, проте в багатьох випадках ці документи можуть бути оскаржені або визнані недійсними. Це створює правову невизначеність та ускладнює захист прав власників ІВ.

Третім значущим аспектом є вплив глобалізації та технологічного прогресу на сферу ІВ. Розвиток інтернету та цифрових технологій значно ускладнив контроль за використанням об'єктів ІВ, призвів до збільшення кількості порушень авторських прав, патентів та торгових марок. Сучасні засоби комунікації та розповсюдження інформації роблять порушення ІВ

більш масовими та важкодоступними для традиційних правових інструментів захисту.

Актуальність теми. Питання захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності (ІВ) стає все більш важливим у сучасному світі, де інновації та креативність є ключовими факторами економічного розвитку. Інтелектуальна власність включає в себе патенти, авторські права, товарні знаки, промислові зразки та інші форми інновацій, які потребують правової охорони. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), як один із провідних міжнародних органів з захисту прав людини, відіграє значну роль у захисті прав на об'єкти ІВ.

Сучасна економіка значною мірою залежить від інтелектуальної власності. Інноваційні компанії, творчі індустрії та науково-дослідницькі установи вкладають значні ресурси в розробку нових продуктів та послуг. Без належного захисту прав ІВ ці інвестиції стають ризикованими, оскільки результати інноваційної діяльності можуть бути незаконно використані третіми особами. Це може призвести до фінансових втрат та зниження мотивації до інновацій. Таким чином, ефективний захист прав на об'єкти ІВ є необхідним для забезпечення економічного зростання та розвитку.

Європейський суд з прав людини має важливу роль у захисті прав людини, включаючи права на інтелектуальну власність. Відповідно до статті 1 Протоколу №1 до Європейської конвенції з прав людини, кожна фізична або юридична особа має право на мирне володіння своїм майном. Інтелектуальна власність також вважається майном, а отже, підлягає захисту в межах цієї статті. Судова практика ЄСПЛ демонструє зростаюче визнання важливості прав ІВ та необхідності їхнього ефективного захисту.

Актуальність теми захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності Європейським судом з прав людини обумовлена важливістю інтелектуальної власності для сучасної економіки та суспільства. Ефективний захист прав ІВ сприяє економічному зростанню, стимулює інновації та забезпечує справедливий розподіл результатів творчої діяльності. ЄСПЛ відіграє ключову

роль у встановленні стандартів захисту прав ІВ та забезпеченні їхнього дотримання, що робить його діяльність надзвичайно важливою у контексті сучасних викликів.

Ступінь розробленості теми. Наукові дослідження у сфері захисту прав ІВ ЄСПЛ активно розвиваються. Учені та правознавці досліджують різні аспекти цієї теми, включаючи правові підстави захисту ІВ, аналіз судових рішень та їх вплив на національні правові системи. Зокрема, значна увага приділяється тлумаченню статті 1 Протоколу №1 до Європейської конвенції з прав людини, яка захищає право на мирне володіння майном, включаючи інтелектуальну власність.

Серед відомих робіт варто відзначити монографії та статті, що досліджують вплив рішень ЄСПЛ на розвиток права ІВ в Європі. Наприклад, роботи українських дослідників, таких як Наталія Кузнецова та Олена Орлюк, які розглядають захист прав ІВ у контексті європейської інтеграції України.

Загальним питанням інтелектуальної власності (його поняттю, структурі, змісту, строкам охорони тощо) присвячено низку робіт вітчизняних і зарубіжних правознавців. Ці проблеми досліджені, зокрема, І.А. Безклубим, М.М. Богуславським, О.В. Дзерою, А.С. Довгертом, Р.В. Дробов'язко, Ю.В. Носіком, О.М. Пастуховим, О.О. Підопригорою, О.П. Сергєєвим, С.О. Харитоновим, О.О. Штефан і М.Й. Штефаном.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз механізмів і практик захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, які застосовуються Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ), а також оцінка їхньої ефективності та впливу на правову систему держав-членів Ради Європи.

Завдання дослідження. Виходячи із мети перед нами були поставлені такі завдання:

1. Дослідити та визначити основні підходи до визначення поняття інтелектуальної власності та визначити види її об'єктів, їх класифікацію та характеристики.

2. Проаналізувати міжнародно-правові акти, що регулюють право інтелектуальної власності, та визначити їх вплив на національне законодавство.

3. Визначити юрисдикцію та повноваження Європейського суду з прав людини у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

4. З'ясувати критерії, за якими Європейський суд з прав людини визнає порушення права власності на об'єкти інтелектуальної власності.

5. Оцінити та узагальнити практику Європейського суду з прав людини щодо захисту права власності на об'єкти інтелектуальної власності.

6. Визначити проблеми імплементації практики Європейського суду з прав людини щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є процес захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в контексті діяльності Європейського суду з прав людини.

Предметом дослідження виступають правові механізми та практика захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності Європейським судом з прав людини, а також проблеми їх імплементації в національне законодавство України.

Методи дослідження складають загальнонаукові методи пізнання (метод системного аналізу, формально-логічний) та спеціальні методи дослідження (історико-правовий, порівняльно-правовий, метод тлумачення права).

Результати дослідження **апробовано** на XII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики» (31 травня 2024 року, м. Київ). За результатами апробації опубліковано тези доповіді:

Голохвост А. Практика захисту авторських прав в рішеннях європейського суду з прав людини. Матеріали XII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний розвиток державотворення та

правотворення в Україні: проблеми теорії та практики» (31 травня 2024, м. Київ). Маріупольський державний університет, 2024.

Структура роботи. Загальний об'єм тексту кваліфікаційної роботи складає 76 сторінок. Робота містить вступ, 3 розділи, 5 підрозділів, висновки. Список використаних джерел складає 57 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Поняття та види об'єктів права інтелектуальної власності

Інтелектуальна власність (далі - ІВ) є джерелом життя інновацій і творчості. Вона охоплює унікальні твори людського розуму, ідеї, винаходи, художні твори та інші нематеріальні активи. Від роману, який розпалює уяву, до технологічного прориву, який революціонує індустрію, інтелектуальна власність є паливом, яке живить людську винахідливість. Таким чином, його захист має першочергове значення для створення середовища, де інновації можуть процвітати, а творці можуть пожинати плоди своєї праці.

Концепція захисту інтелектуальної власності полягає у розумінні того, що знання та творчість є цінними товарами, які заслуговують на правові гарантії проти несанкціонованого використання. Права інтелектуальної власності надають творцям і новаторам монополію на їхні роботи, спонукаючи їх вкладати час, ресурси та зусилля в розробку нових ідей і розширення меж людських досягнень.

В основі захисту інтелектуальної власності лежить визнання того, що ідеї мають цінність, а їхні творці повинні мати право контролювати та отримувати прибуток від своїх інтелектуальних зусиль.

Історія становлення інституту права інтелектуальної власності, яким ми звикли його бачити сьогодні сягає своїм корінням ще у давні часи. Інтелектуальна діяльність завжди йшла пліч-о-пліч з еволюцією людської цивілізації, розвиваючись, ускладнюючись та урізноманітнюючись.

Спочатку інтелектуальну працю розглядали лише як реалізацію творчого і розумового потенціалу людини, засіб урізноманітнити дозвілля та збагатити культурне життя суспільства. Більше того, сферу послуг, де інтелектуальна діяльність відігравала провідну роль, вважали непродуктивною в господарському сенсі [1, с. 15].

Світова історія свідчить, що поряд з розвитком інтелектуальної діяльності відбувався генезис права інтелектуальної власності та поступова еволюція теоретичних уявлень про його зміст і джерела.

Ідея інтелектуальної власності існувала ще в Стародавній Греції близько 500 року до нашої ери. Містечко Сібарис видавало патенти терміном на один рік на нові винаходи, пов'язані з приготуванням їжі. Це робилося для заохочення людей до вигадування нових рецептів та способів приготування страв [2].

В Античні часи хоча офіційних законів про інтелектуальну власність не було, були випадки визнання творчих робіт. Наприклад, грецькі міста-держави проводили щорічні конкурси, де поети та драматурги могли представити свої твори, отримуючи визнання та призи.

Кожен відібраний поет представив три трагедії та одну сатирську п'єсу, різновид короткої пародійної вистави на тему з міфології з хором сатирів, диких послідовників Діоніса. П'єси оцінювалися в день журі, і призом для переможця таких змагань, окрім честі та престижу, часто був бронзовий котел на тринозі [3].

Музичні змагання та конкурси для поетів та драматургів відбувалися під час релігійних свят і містили елементи гри на музичних інструментах, співу та танців. Переможці отримували вінки та інші призи, а пізніше - грошові винагороди. З часом такі заходи втратили релігійний контекст і перетворилися на професійні конкурси. Давньогрецький театр, який досяг розквіту в Афінах, використовувався для постановки комедій та трагедій, що дозволяло висловлювати соціальні, релігійні та політичні погляди.

Такі змагання були важливими аспектами грецької культури, які відображали значення творчості та висловлювали важливі ідеї та цінності грецького суспільства. Музика та література були не лише засобами розваги, але й способами виразу важливих ідей та критики політичних подій. Стародавньогрецькі драматурги, такі як Софокл, Евріпід та Арістофан, стали

відомими не лише в межах Греції, але й вплинули на літературну та театральну сцену до наших днів [4, с.4].

Слід зазначити, що спроби піратства існували вже тоді.

Наприклад, римський письменник Вітрувій (257–180 рр. до н. е.) розкрив крадіжку ІВ під час літературного конкурсу в Александрії. Будучи суддею на конкурсі, Вітрувій визначив, що деякі поети вкрали слова та фрази інших письменників. Після того, як фальшивих поетів розкрили, судили, засудили та зганьбили [5].

Це якнайласкавіше ілюструє важливість становлення інституту прав ІВ та важливість їх захисту.

Продовжуючи історичну подорож, варто згадати, що у Середньовіччі певну роль у збереженні та захисті знань і професійних секретів відігравали ремісничі гільдії. Вони об'єднували майстрів певного ремесла або торгівлі та контролювали, кому і як передаються спеціалізовані знання та техніки ремесла всередині гільдії. Доступ до цих секретів майстерності мали лише члени гільдії.

Таким чином, гільдії діяли як своєрідна рання форма захисту інтелектуальної власності - професійних знань, винаходів, рецептів тощо. Вони не дозволяли вільно розповсюджувати важливі для ремесла секрети поза своїм колом.

Окрім захисту комерційних таємниць, гільдії також встановлювали стандарти якості продукції, яких мали дотримуватися їхні члени. Це сприяло визнанню і репутації майстрів певної гільдії [2].

У 15 столітті німецький винахідник Йоганн Гутенберг створює перший у світі друкарський верстат. Тепер, замість того, щоб переносити чорнило на папір тертям, як це робилося протягом 700 років в Азії, Гутенберг використовував фізичну дію преса для паперу чи вина, щоб перенесіть чорнило з друкарського матеріалу на зволожений папір одним рівномірним і повним відбитком.

Цей винахід пришвидшив розповсюдження письмових творів, підкресливши необхідність захисту інтелектуальної власності [6, с.15].

А однією з найперших форм патентного захисту можна вважати закон, прийнятий у 1474 році Венеціанською республікою, який надавав винахідникам виключне право на їхні винаходи протягом обмеженого часу [7].

У 1623 році Статут про монополії Англії заклав основу сучасного патентного права, надавши виключні права винахідникам протягом 14 років. За цим послідував Статут Анни в 1710 році, який вважається першим сучасним актом про авторське право, що надає авторам права на їхні твори на 14-річний період з можливістю поновлення [8].

Промислова революція та зростання міжнародної торгівлі в 19 столітті викликали потребу в глобальному захисті інтелектуальної власності (ІВ). Це призвело до важливих міжнародних угод, таких як Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 року та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року, які встановили протоколи для захисту патентів і авторських прав через кордони. Адміністрування цих конвенцій здійснювалося Об'єднаними міжнародними бюро з охорони інтелектуальної власності (BIRPI), які згодом перетворилися на Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ) у 1967 році WIPO [9].

Цей глобальний контекст захисту ІВ мав значний вплив на різні галузі, включаючи дизайн одягу. Наприклад, у Франції дизайн одягу охоронявся законами про авторське право, тоді як у США такого захисту не було. Це призвело до конкуренції між французькою модною індустрією та американськими копіювальниками. До Другої світової війни робити ескізи на паризьких показах моди було заборонено французьким законодавством. Тим не менш, багато американців відвідували такі модні покази і відразу після показів замальовували дизайни по пам'яті. Потім вони незаконно продавали такі несанкціоновані копії американським дизайнерам у Нью-Йорку, які негайно починали копіювати проекти [5].

Таким чином, глобальні зусилля щодо захисту інтелектуальної власності не тільки сприяли захисту технологічних інновацій, але й стали важливими для захисту творчих галузей, включаючи моду. Це забезпечувало справедливе визнання і винагороду творців, одночасно сприяючи розвитку індустрій, які базуються на оригінальних ідеях і дизайнах.

Наразі розвиток сфери захисту прав ІВ продовжується. У 21 столітті закони були оновлені та пристосовані до реалій цифрової епохи і інтернету, зокрема посилювався захист авторських прав в онлайн-середовищі. Крім того, країни активізували міжнародну співпрацю у боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності, такими як піратство і підробки. В Європейському Союзі було гармонізовано патентне законодавство між країнами-членами і створено Єдиний патентний суд. Також розширилися сфери правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, наприклад, для комп'ютерних програм і баз даних, тощо.

Ці зміни підкреслюють динамічну природу законодавства про інтелектуальну власність, що відображає постійні зміни в технології, культурі та міжнародних відносинах.

Тож що є саме собою являє поняття «інтелектуальна власність»? Вважаємо за потрібне розглянути це питання детальніше.

Поняття «інтелектуальна власність» стало популярним і широко використовуваним у 20 столітті. Цей загальний ярлик використовується для позначення групи правових режимів, кожен з яких різною мірою надає права власності на певний предмет [10, с. 13]. Охоплюючи різноманітні сфери творчості і інновацій, інтелектуальна власність стала ключовою складовою сучасного правового та економічного середовища.

За словами В.О. Семкова та Р.С. Шандра, інтелектуальну власність можна трактувати як результат інтелектуальної, творчої діяльності людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах, права на які охороняються законом [11, с. 9]. Загально визнана важливість інтелектуальної власності в сучасному суспільстві відображається в тому, що це не тільки

заохочує індивідів до творчості, а й стимулює економічний розвиток та конкурентоспроможність. Інтелектуальна власність стає ключовим фактором для збереження та захисту інновацій, що в свою чергу сприяє створенню та збереженню цінності в різних галузях людської діяльності.

Найбільш глобальною організацією, що займається питаннями стосовно інтелектуальної власності, є Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO) [9].

WIPO - це самофінансована установа системи Організації Об'єднаних Націй і налічує 193 держави-члени. Метою даної структури є робота з формування збалансованої та ефективної системи інтелектуальної власності (ІВ), яка створює умови для інновацій та творчості на благо всіх та кожного.

Згідно з інформацією, наданою офіційним сайтом Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO), поняття інтелектуальної власності (ІВ) охоплює різноманітні творіння розуму, до яких відносяться винаходи, літературні та художні твори, зразки, символи, назви та зображення, що використовуються в комерційних цілях.

В сучасному світі інтелектуальна, творча діяльність набуває все більшого значення майже в усіх сферах цивільно-правових відносин, пов'язаних із розвитком суспільства. Нормативно цей термін закріплений у ст.2 Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності 1967 року [12]. Так, «інтелектуальна власність» містить права, що належать до: літературних, художніх і наукових творів; виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телепередач; винаходів у всіх сферах діяльності людини; наукових винаходів; промислових зразків; торговельних марок, фірмових найменувань і комерційних позначень; захисту від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній та художній сферах.

Слід зазначити, що це визначення вказує на те, що «інтелектуальна власність» в широкому сенсі має стосуватися прав на результати інтелектуальної діяльності в різних областях та комерційні позначення. При

аналізі визначення цього терміну у Конвенції важливо відзначити, що воно не надає конкретного визначення самої «інтелектуальної власності». Замість цього воно включає перелік прав особи, які вказують на право інтелектуальної власності, тобто результати інтелектуальної діяльності людини у різних сферах суспільного життя. Отже, під «інтелектуальною власністю» слід розуміти не просто продукт інтелектуальної діяльності людини, а право власності на конкретні результати інтелектуальної діяльності. Це право заслуговує на юридичний захист і має як правовий, так і інтелектуальний, творчий характер.

Схожу думку має Т.М. Вахонєва, яка вважає, що у суб'єктивному плані, право інтелектуальної власності тотожне речовому праву власності, оскільки передбачає володіння, користування та розпорядження відповідним об'єктом власником інтелектуальних прав. Однак через існуючу різницю між об'єктами речового права та права інтелектуальної власності, відповідні права набувають деяких особливостей.

Наприклад, ключовою характеристикою права власності на об'єкти інтелектуальної діяльності є їх творче походження і виключність прав на них. Це означає, що суб'єкт (власник) має виключне право давати дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншим особам, а також може перешкоджати неправомірному використанню, включаючи заборону такого використання [13, с.26].

У свою чергу, І. Ю. Гришко і М.С. Уткіна вважають, що право інтелектуальної власності можна належно визначити як особисте, непорушне та гарантоване державою право особи на володіння, користування та розпорядження продуктом інтелектуальної діяльності. Це право також включає в себе вимогу захисту від порушень з боку інших осіб, а також забезпечення охорони та захисту об'єкта від будь-яких неправомірних посягань [14, с.27].

На думку І. Мікульонок, категорію «інтелектуальна власність» варто розуміти у широкому сенсі як закріплені законом права на результат

інтелектуальної діяльності в науковій, літературній, художній і промисловій сферах. Це означає, що інтелектуальна власність охоплює широкий спектр творчих та інноваційних результатів [15, с.1].

Наприклад, у законодавстві Польщі, поняття інтелектуальної власності можна розділити на два елементи. До першої групи належать питання інтелектуальної власності у вузькому значенні, які охоплюють конкретні права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки та інші подібні об'єкти. Друга група складається з питань інтелектуальної власності у широкому значенні, які охоплюють не тільки промислову власність, а й авторські права, суміжні права та інші права, що захищають результати творчої діяльності у науковій, літературній і художній сферах. Цей елемент обговорюваного поняття є найрізноманітнішим і найбільш всеосяжним.

Справи інтелектуальної власності у вузькому сенсі охоплюють «(...) захист авторського права та суміжних прав, захист прав промислової власності та захист інших прав на нематеріальні активи». У свою чергу, питання інтелектуальної власності в широкому розумінні включають (а) запобігання недобросовісній конкуренції та боротьбу з нею; 2) захист особистих прав у тій мірі, в якій це стосується використання особистих прав з метою індивідуалізації, реклами чи просування підприємця; 3) захист особистих прав у зв'язку з науковою чи винахідницькою діяльністю» [16, с.13].

Щодо українського законодавства, то дефініція права на інтелектуальну власність закріплена у ст. 418 ЦКУ [17]. Так, право інтелектуальної власності охоплює право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності. Це право може включати особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких визначається для певних об'єктів права інтелектуальної власності відповідно до законодавства. Воно є непорушним, і жодна особа не може бути позбавлена цього права чи обмежена у його здійсненні, за винятком випадків, передбачених законом.

Інтелектуальна власність охоплює різноманітні результати творчої діяльності людини. Проаналізувавши попередню інформацію, можна сказати, що види інтелектуальної власності умовно поділяються на дві великі групи - об'єкти авторського права та об'єкти промислової власності. Натомість, існують й інші класифікації. Маємо за потрібне розглянути це питання більш детально.

П. (viii) ст. 2 Стокгольмської конвенції 1967 р. містить загальний перелік об'єктів інтелектуальних прав. Тому ми можемо зазначити, що об'єктами права інтелектуальної власності є конкретні результати інтелектуальної, творчої діяльності, які охороняються в межах кожного виду права інтелектуальної власності.

Існує досить значна кількість варіантів кваліфікації прав ІВ. Одні науковці виділяють багато категорій, інші ж навпаки – звужують їх. Ми вважаємо, що найбільш зрозумілою є кваліфікація В.О. Семкова та Р.С. Шандри. Відтак, права ІВ поділяються на три основні категорії:

- Авторські і суміжні права
- Промислова власність
- Інші (нетрадиційні) об'єкти права ІВ

При цьому питання щодо віднесення тих чи інших об'єктів інтелектуальної власності до кожної з названих груп і досі залишається спірним

Вважаємо за потрібно детальніше охарактеризувати кожну групу.

Авторське право та суміжні права є важливим інститутом права інтелектуальної власності, метою якого є захист інтересів творців та інших осіб, причетних до створення і поширення творів науки, літератури і мистецтва. Воно виникає автоматично з моменту створення твору і належить його автору. Авторське право надає автору виключні майнові (відтворення, поширення, імпорт тощо) та немайнові (авторство, ім'я, репутація) права на твір.

Головним міжнародним нормативним актом, що регулює питання захисту авторських та суміжних прав є Бернська Конвенція про охорону літературних і художніх творів 1979 року [18]. Згідно із ст.2 термін «літературні і художні твори» охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені, як-то: книги, брошури та інші письмові твори, лекції, звертання, проповіді та інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори і пантоміми, музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, та їм подібні; малюнки, твори живопису, архітектури, скульптури, графіки і літографії; фотографічні твори (і подібні); твори прикладного мистецтва; ілюстрації, географічні карти, плани, ескізи і пластичні твори, що відносяться до географії, топографії, архітектури або наукам. Крім того, переклади, адаптації, музичні аранжування та інші переробки літературного або художнього твору охороняються нарівні з оригінальними творами.

Як ми бачимо, ця стаття містить досить широкий перелік об'єктів ІВ. Та попри це, національне законодавство держав може містити й додаткові аспекти.

Наприклад у «Законі про авторське право і суміжні права» Болгарії до об'єктів авторського права також належать твори дизайну та народних промислів (п.5, ст.3) [19].

У свою чергу, Кодекс інтелектуальної власності Франції 1992 року доповнює основний перелік згаданих об'єктів зазначивши циркові номери та трюки, за умови, що їх виконання яких зафіксовано письмово чи іншим чином (Л.112-2 4.0); програмне забезпечення;(п 13о), а також творіння сезонної індустрії одягу та прикрас. Сезонною швейною та декоративною промисловістю називають ті галузі, які в силу вимог моди часто оновлюють форму своєї продукції, зокрема швейну, хутряну, дамську, вишивальну, модну, взуттєву, рукавичну, шкіряну, фабрики високої якості (п 14о) [20].

Суміжні права - це права виконавців, виробників фонограм і відеограм, організацій мовлення на їхні виконання, записи і програми. Вони схожі за змістом з авторськими, але їх об'єкти не є оригінальними творами. Суміжні права також обмежені в часі.

Відповідно до ст.1 Паризької конвенції про охорону промислової власності 1883 р. [21], об'єктами охорони *промислової власності* є патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмове найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції.

На думку К.В. Оверковського, [22, с. 65] промислову власність слід розглядати як сукупність виключних прав на результати науково-технічної творчості, оскільки саме виключні права дозволяють реалізувати майновий інтерес володільця таких прав, вводячи нематеріальні об'єкти в господарський оборот. Тому промислова власність по суті є виключними правами на об'єкти інтелектуальної власності у сфері промисловості.

Однією з найбільш розповсюджених груп промислової власності є товарні знаки (марки). Вони відносяться до впізнаваного знаку, дизайну або виразу, які відрізняють продукти або послуги певного джерела від інших. Товарний знак може являти собою комбінацію слів, букв, цифр, малюнків, зображень, символів і навіть звуків. Він забезпечує охорону власника знаку, забезпечуючи виключне право використовувати його для ідентифікації товарів чи послуг або дозволяти іншій особі використовувати його за плату. Це допомагає споживачам ідентифікувати та придбати продукт або послугу через їх характер і якість, на які вказує унікальна торгова марка [23, с. 2].

Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності включають в себе широкий спектр інноваційних та унікальних елементів, які можуть бути предметом правової охорони. До таких видів ІВ можна віднести:

- *Комерційна таємниця* - конфіденційна інформація, що може надавати комерційні переваги компанії. Наприклад, склад рецептури, технологія виробництва, стратегічні плани тощо.
- *Раціоналізаторські пропозиції* - це технічні чи організаційні рішення, які відповідають критеріям патентоспроможності, але їх рівень є недостатнім для патентування. Вони можуть охоронятися підприємством як ноу-хау.
- *Топографії інтегральних мікросхем* - це просторово-геометричне розміщення елементів та з'єднань на площині мікросхеми. Напівпровідникова інтегральна схема - це виріб, що містить транзистори та інші елементи схеми, які нероздільно сформовані на напівпровідниковому або ізоляційному матеріалі. Початковий термін реєстрації - 10 років; після цього його можна час від часу оновлювати [23, с. 3].
- *Сорти рослин* - це штучно створені стабільні рослинні угруповання, які відрізняються від інших сортів певними господарсько-цінними ознаками (врожайністю, строками досягання, стійкістю до хвороб тощо). Нові сорти рослин можуть охоронятися патентом, що дає виключні права на їх використання. Лише порівняно недавно — через два десятиліття після повторного відкриття законів генетичної спадковості Менделя — стан наукових знань і можливостей досяг достатнього прогресу, щоб дозволити селекціонерам рослин мати право на надання прав інтелектуальної власності. У результаті були введені закони, які формалізували ІВ для нових сортів рослин [24, с. 1].
- *Породи тварин* - це групи тварин, які створені в результаті селекції, мають спільних предків та успадковують певні спадкові ознаки (продуктивність, екстер'єрні якості тощо). Нові породи тварин також можуть бути запатентовані.
- *Наукові відкриття* - це встановлення раніше невідомих об'єктивних закономірностей реального світу. Відкриття самі по собі не можуть бути запатентовані, але можуть стати основою для винаходів.

Натомість, думки стосовно видів ІВ і віднесення до них певних об'єктів можуть розходитися, що породжує певні наукові дискусії.

Наприклад, М.В. Дябняк вважає, що комерційну таємницю не можна віднести до об'єктів ІВ через відсутність чітких критеріїв охороноздатності. Існують проблеми, пов'язані з неможливістю передачі або відчуження конфіденційної технології без втрати її характеристик, що є сукупністю ознак, що підлягають правовій охороні. Правовий режим конфіденційної інформації, так само як і правовий статус окремого об'єкта інтелектуальної власності, не може повністю гарантувати належну оборотоздатність технології у господарських відносинах [25, с. 43].

Досить часто вже було загадано термін «патент». Що ж він означає? Патент - це особлива концепція захисту прав на інтелектуальну власність. Іншими словами – виключне право винахід. Патент наділяє свого власника правом вирішувати, як винахід може – і чи може – використовуватися іншими людьми. В обмін на це право патентовласник розкриває технічну інформацію про винахід у патентному документі, що публікується. Патентні документи складаються з:

- перша сторінка, що містить основну інформацію, таку як назва винаходу та ім'я винахідника;
- детальний опис винаходу із зазначенням того, як він побудований, як він використовується та які переваги він пропонує порівняно з тим, що вже існує;
- малюнки;
- пункти формули, що містять чітке та стисле визначення того, що юридично захищає патент.

Патенти відіграють дуже важливу роль в інноваційному розвитку та економіці і допомагають власникам отримати винагороду за інновації, комерціалізувати винаходи, поширити знання тощо.

Важливо зауважити, що об'єктом права інтелектуальної власності є не кожен результат творчої діяльності, а лише той, який відповідає вимогам

закону. Правовий захист застосовується до будь-якого твору літератури, науки, мистецтва тощо, якщо він відповідає законодавчим вимогам. У випадку науково-технічних результатів правова охорона можлива лише при наявності відповідної кваліфікації, визначеної спеціальним державним органом управління, та видачі правозахисного документу [26, с. 334].

Крім того, багато розумових творінь, таких як ідеї служби доставки піци, режим експонування товарів та нові способи в стрибків гімнастиці, залишаються поза областю правового захисту через відсутність особливої потреби в цьому. Закон про інтелектуальну власність обмежує захист тільки тією інформацією, яка його потребує. Інші області, такі як символи, шрифти та фольклор, також можуть залишатися поза юридичним захистом. Розвиток суспільства може розширювати об'єктивний діапазон інтелектуальної власності, але це ставить питання про доречність такого розширення.

Варто відзначити, що у той час як матеріальні речі реально і постійно існують у матеріальному світі незалежно від абстрактної юридичної концепції, яка їх оточує та пов'язана з ними, інтелектуальна власність є суто абстрактним витвором закону, який взагалі не існує матеріально, і повністю є продуктом юридичної концепції, яка викликає це.

Іншими словами, регулювання інтелектуальної власності відбувається виключно в абстрактно-правовій площині, без прив'язки до фізичної реальності, адже самі ці об'єкти існують лише як юридичні конструкції [27, с.10].

Це створює проблемні питання у процесі регулювання правовідносин у цій сфері. Натомість існує ряд міжнародно-правових ключів, які допомагають у вирішенні таких проблем.

1.2. Міжнародно-правове регулювання права інтелектуальної власності

З давніх-давен люди прагнули захистити плоди своєї праці та творчості від несанкціонованого використання. Від перших винаходів та творів мистецтва до найсучасніших інновацій – ця універсальна потреба об'єднувала покоління в пошуках справедливості та визнання.

У світі, що став по-справжньому глобальним, виникла нагальна необхідність створити спільну мову, загальні правила гри для захисту інтелектуальних надбань людства. Саме тому міжнародне співтовариство узгодило низку договорів та угод, які стали стрижнем міжнародно-правового регулювання у цій правовій сфері.

Загалом, міжнародне регулювання прав інтелектуальної власності (ІВ) — це багатогранна законодавча база, розроблена для сприяння інноваціям і захисту прав творців, одночасно забезпечуючи справедливий доступ і економічний розвиток у всьому світі. Цей нормативно-правовий ландшафт складається з кількох міжнародних договорів, конвенцій та організацій, які спільно працюють над гармонізацією законів про ІВ у різних юрисдикціях.

Найвпливовішим та важливим атрибутом регулювання права інтелектуальної власності на міжнародній арені виступає вже згадана нами раніше Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) [9].

Вона була заснована в 1967 році і є спеціалізованою установою ООН, яка займається охороною інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співпраці між державами та іншими міжнародними організаціями. ВОІВ здійснює адміністрування 26 міжнародних договорів.

Основними завданнями та цілями ВОІВ є:

1. Розробка збалансованої та ефективної міжнародної нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності.
2. Надання послуг із охорони інтелектуальної власності в глобальному масштабі.

3. Сприяння використанню інтелектуальної власності для стимулювання інновацій та творчості.
4. Надання технічної допомоги державам-членам для розвитку їхніх національних систем інтелектуальної власності.
5. Адміністрування міжнародних договорів про інтелектуальну власність.
6. Забезпечення форуму для обговорення питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю, і вирішення суперечок.
7. Надання інформації та аналітичних даних із питань інтелектуальної власності для усвідомлення її ролі.

Таким чином, ВОІВ відіграє центральну роль у розробці та впровадженні міжнародної системи інтелектуальної власності, сприяючи збалансованому підходу та розвитку інновацій у глобальному масштабі.

Корисним інструментом ВОІВ є так званий «WIPO ALERT». Це безпечна онлайн-платформа, на яку уповноважені органи держав-членів ВОІВ можуть завантажувати інформацію про веб-сайти чи програми, які, як було визначено, порушують авторські права відповідно до національних правил.

Використовувати цю платформу можуть рекламодавці, рекламні агентства та їхні постачальники технічних послуг можуть подати заявку на те, щоб стати авторизованими користувачами WIPO ALERT, щоб отримати доступ до зведених списків правопорушних веб-сайтів з усього світу.

Вони можуть використовувати цю інформацію у своїх автоматизованих рекламних системах, щоб уникнути розміщення реклами на таких сайтах. Таким чином вони можуть уникнути субсидування порушень авторських прав і захистити свої бренди від негативного репутаційного впливу асоціації з незаконною діяльністю.

Крім того, ВОІВ слідує основним принципам ООН та сприяє досягненню її стратегічних цілей.

Наприклад, збереження традицій та захист їх здобутків. Мова йде про мистецтво парчі Лі, стародавнє та культурно значуще ремесло, яке практикували люди Лі з острова Хайнань, Китай. Чаойін Чжан, вправний ткач, відіграє ключову роль у збереженні та популяризації цієї спадщини. Вона заснувала *Vaisha Canran Li Brocade Handicrafts* для навчання традиційним навичкам, забезпечуючи подальший розвиток ремесла, організовуючи публічні навчальні курси.

Так, права інтелектуальної власності є важливими для збереження та просування *Li Brocade*. Місцева громада разом із підтримкою центрального уряду та ВОІВ успішно підвищила обізнаність ремісників про переваги прав інтелектуальної власності. Ці права допомагають ремісникам отримувати дохід, підвищувати кваліфікацію та сприяти розвитку ремесла. Зокрема, «*Oriental Li Brocade*» захищено як зареєстроване географічне зазначення (GI) і торгова марка. Крім того, патенти та корисні моделі захищають деяке ткацьке обладнання, а окремі роботи захищені авторським правом. Таке стратегічне використання прав інтелектуальної власності забезпечує якість і автентичність *Li Brocade*, запобігає несанкціонованому використанню та заохочує інновації та розвиток бізнесу серед ткачів. Чаойін Чжан наголошує на важливості навчання молоді Лі щодо прав інтелектуальної власності, щоб підтримувати та розвивати свої ткацькі традиції для майбутніх поколінь [28, с.33].

Продовжуючи тему міжнародно-правового регулювання прав ІВ слід зазначити, що одним із ключових нормативних актів яким регулюється міжнародна діяльність у сфері захисту прав у цій сфері виступає Паризька конвенція (1883) [12].

Паризька конвенція була одним із перших міжнародних договорів, покликаних допомогти творцям гарантувати захист їхніх інтелектуальних творів в інших країнах. Договір встановив принцип національного режиму, згідно з яким кожна договірна держава повинна надавати іноземним громадянам такий самий захист, як і своїм громадянам (ВОІВ).

Паризька конвенція про охорону промислової власності відіграє важливу роль у міжнародно-правовому регулюванні права інтелектуальної власності, особливо у сфері патентів, торговельних марок та промислових зразків. Ось основні аспекти її впливу:

1. Встановлення основних принципів міжнародної охорони промислової власності:

- Принцип національного режиму - іноземцям надається такий самий правовий захист, як і громадянам країни.

- Принцип права конвенційного пріоритету - заявники можуть реєструвати об'єкти промислової власності в інших країнах-учасницях протягом визначеного періоду пріоритету після першої подачі заявки.

2. Гармонізація національних законодавств щодо охорони промислової власності - країни-учасниці зобов'язані привести своє законодавство у відповідність з мінімальними стандартами Конвенції.

3. Заборона дискримінації за видами промислової власності - країни не можуть відмовляти в охороні лише через відмінності у формі чи місці походження промислової власності.

4. Регулювання процедурних питань щодо подання заявок, строку дії охорони тощо.

5. Створення Союзу для охорони промислової власності - об'єднання країн-учасниць для координації дій та вирішення питань в рамках Конвенції.

Загалом, Паризька конвенція стала першим важливим кроком до гармонізації міжнародно-правового регулювання інтелектуальної власності, заклавши основу для подальшого розвитку та укладення інших договорів у цій сфері.

Іншим важливим документом у правовій сфері авторського права є Бернська конвенція, заснована в 1886 році в Берні. [9]. Вона гарантує, що творці, такі як автори, музиканти та художники, мають захист своїх прав у всіх країнах-учасницях без необхідності офіційної реєстрації. Конвенція запровадила концепцію «автоматичної» охорони, що означає, що твори

охороняються відразу після їх створення, без будь-яких формальностей (ВОІВ). Це була одна з перших конвенцій про інтелектуальну власність, яка суттєво вплинула на міжнародне законодавство про авторське право.

Автоматичний захист авторських прав, передбачений Бернською конвенцією, означає, що твори захищені з моменту їх створення і не залежать від офіційної реєстрації. Конвенція також встановлює мінімальні стандарти охорони, які кожна країна-учасниця повинна надавати творам з інших країн-учасниць, включаючи мінімальний термін авторського права протягом життя автора плюс 50 років. Принцип національного режиму передбачає, що твори, які походять з однієї з країн-членів, повинні мати такий самий захист у кожній з інших країн-членів, як остання надає творам своїх громадян.

Початкове прийняття конвенції відбулося в 1886 році, а чинності вона набула в 1887 році. Це була відповідь на потребу в міжнародних нормах авторського права через збільшення транскордонного обміну творами в результаті прогресу в технології друку. Конвенція кілька разів переглядалася для вирішення нових проблем і адаптації до змін у технології та ринкових практиках. Основні зміни відбулися в 1896 (Париж), 1908 (Берлін), 1928 (Рим) і особливо в 1971 (Париж).

На даний момент Бернську конвенцію підписали понад 170 країн, що робить її однією з найбільш прийнятних міжнародних конвенцій щодо авторського права. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), заснована в 1967 році, відповідає за виконання конвенції. Вплив Бернської конвенції значно вплинув на національне законодавство про авторське право, забезпечивши послідовний і надійний захист авторських прав у різних юрисдикціях. Це сприяло міжнародній торгівлі матеріалами, захищеними авторським правом, і сприяло культурному обміну та економічному розвитку, пов'язаному з творчими галузями.

У контексті даного питання не можна не згадати Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) [29].

Угода ТРІПС, яку адмініструє Світова організація торгівлі (СОТ), набула чинності в 1995 році та вважається однією з найповніших міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності. TRIPS встановлює мінімальні стандарти для різних форм захисту ІВ, включаючи авторські права, торговельні марки, патенти, географічні зазначення, промислові зразки та комерційну таємницю. Вона також містить положення щодо примусового виконання та вирішення спорів.

Договір про патентну кооперацію (РСТ) також є важливим у процесі регулювання інституту захисту прав ІВ.

РСТ, який адмініструється ВОІВ, спрощує процес подання патентів у багатьох країнах. Можна подати одну міжнародну патентну заявку, яка має таку саму силу, як національні заявки в кожній зазначеній країні. Ця система допомагає зменшити надмірність і витрати для винахідників, які шукають патентного захисту в усьому світі.

До переваг РСТ можна віднести значну економію коштів порівняно з подачею окремих заявок у кожній країні. Станом на 2023 рік РСТ об'єднує 153 країни-члени. Це зробило процес міжнародного патентування набагато ефективнішим і доступнішим для заявників з усього світу [9].

Національні відомства інтелектуальної власності, такі як Управління патентів і торгових марок США (USPTO) і Європейське патентне відомство (ЕРО), відіграють важливу роль у виконанні міжнародних договорів на внутрішньому рівні. Вони забезпечують відповідність міжнародним стандартам, а також враховують конкретні національні інтереси.

Щодо механізмів вирішення спорів, слід згадати Систему врегулювання суперечок СОТ (WTO dispute settlement) забезпечує механізм вирішення суперечок між країнами-членами стосовно дотримання ТРІПС. Крім того, Центр ВОІВ з арбітражу та посередництва пропонує альтернативні послуги з вирішення спорів щодо інтелектуальної власності, забезпечуючи ефективний і економічно ефективний спосіб вирішення конфліктів [30].

У свою чергу, розвиток цифрової економіки та розвиток технологій продовжують кидати виклик традиційним структурам ІР. Такі питання, як цифрове піратство, патенти на програмне забезпечення та захист цифрового вмісту, вимагають постійної адаптації законів про ІВ, щоб йти в ногу з технологічними змінами.

Таким чином, міжнародне регулювання прав інтелектуальної власності є динамічною та складною сферою, яка прагне збалансувати інтереси творців, бізнесу та громадськості. Завдяки мережі договорів і організацій світова спільнота працює над захистом інтелектуальних творінь, одночасно сприяючи інноваціям і чесній конкуренції. Оскільки технологія та глобальна торгівля продовжують розвиватися, міжнародній системі інтелектуальної власності потрібно буде адаптуватися до нових викликів, гарантуючи, що вона залишається ефективною та актуальною для сприяння творчості та економічного зростання.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

2.1. Юрисдикція та повноваження Європейського суду з прав людини

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) є центральною інституцією у сфері міжнародного права прав людини.

Він був заснований у 1959 році після набрання чинності ЄКПЛ у 1953 році. Конвенція стала відповіддю на жорстокості Другої світової війни, спрямованою на захист прав людини та основних свобод у всій Європі. Спочатку роль Суду була обмеженою, і особи не могли безпосередньо подавати справи до нього; натомість справи могли передаватися лише Європейською комісією з прав людини. Однак це змінилося з Протоколом 11, який перебудував систему Конвенції, скасував Комісію та дозволив особам подавати справи безпосередньо до Суду. Ця значна подія підвищила доступність та ефективність Суду у справі про порушення прав людини.

Склад ЄСПЛ відображає кількість держав-учасниць, а суддів обирає Парламентська асамблея Ради Європи на дев'ятирічний термін без права переобрання. Незважаючи на те, що судді обираються державою, вони діють незалежно і їм забороняється здійснювати діяльність, яка ставить під загрозу їх неупередженість. Судді не засідають у справах, що стосуються їх власної країни, за винятком виняткових обставин.

Щоб вирішувати багато справ одночасно, ЄСПЛ складається з п'яти секцій або адміністративних одиниць, кожна з яких має судову палату. Кожна секція має голову, віце-президента та певну кількість суддів. 47 суддів Суду обирає Парламентська асамблея Ради Європи зі списку кандидатів, запропонованих державами-членами. Щоб дізнатися більше про суддів та процес їх обрання, перегляньте наш посібник щодо складу та виборів ЄСПЛ.

У межах Суду судді працюють у чотирьох різних типах груп або «судових формувань». Заявки, отримані Судом, будуть розподілені до однієї з таких формацій:

1. Одноособовий суддя: ухвалює лише рішення про прийнятність заяв, які є явно неприйнятними на основі матеріалів, поданих заявником.

2. Комітет: складається з 3 суддів, комітети ухвалюють рішення щодо прийнятності справ, а також щодо суті справи, якщо справа стосується питання, яке охоплюється розвиненою судовою практикою (рішення має бути одноголосним). Цей орган відповідає за нагляд за виконанням рішень Суду. Він розглядає звіти держави-відповідача з детальним описом кроків, вжитих для виконання рішення, і може прийняти резолюції або тимчасові заходи, якщо виконання буде визнано неадекватним.

3. Палата: складається з 7 суддів, палати переважно виносять рішення щодо прийнятності та суті справ, які порушують питання, щодо яких неодноразово не виносилися рішення (рішення може бути прийняте більшістю). До складу кожної палати входять голова секції та «національний суддя» (суддя з громадянством держави, проти якої подається заява).

4. Велика палата: Велика палата, що складається з 17 суддів, розглядає невелику вибрану кількість справ, які були або передані до неї (на підставі апеляції на рішення Палати), або закриті Палатою, як правило, коли справа стосується важливого чи нове питання. Заяви ніколи не надходять безпосередньо до Великої палати. До складу Великої палати завжди входять голова та віце-президент Суду, п'ять голів секцій та національний суддя.

Загалом, справи до Суду можуть подавати окремі особи, групи, неурядові організації або держави за умови, що вони стверджують про порушення державами, які ратифікували Конвенцію. Заявники повинні спочатку вичерпати національні засоби правового захисту та подати свою справу протягом чотирьох місяців після остаточного національного рішення.

Юридичне представництво є необхідним, коли справа переходить на початковій стадії, з наданням правової допомоги, якщо це необхідно.

Справи розглядаються на предмет прийнятності одноосібними суддями або комітетами для простих заяв, а більш складні справи передаються до палат або Великої палати. Останній розглядає справи, які викликають значні питання щодо тлумачення Конвенції або можуть призвести до непослідовних рішень.

Рішення та постанови Суду є обов'язковими для відповідних держав, і Комітет міністрів контролює їх виконання, забезпечуючи дотримання рішень Суду та виплату будь-якої присудженої компенсації [31].

ЄСПЛ використовує кілька ключових інтерпретаційних доктрин, щоб гарантувати, що Конвенція залишається живим інструментом, здатним вирішувати сучасні проблеми прав людини.

Згідно із «Доктриною живого інструменту» Конвенцію слід тлумачити у світлі сучасних умов. Суд підкреслив, що права, захищені Конвенцією, не є статичними, а повинні розглядатися в контексті суспільних норм і цінностей, що розвиваються. Такий підхід дозволяє Суду адаптувати свою судову практику до нових викликів і розвитку прав людини.

Застосовуючи «Доктрину практичного та ефективного застосування» Суд наполягає на тому, що права мають бути практичними та ефективними, а не теоретичними чи ілюзорними. Ця доктрина забезпечує реальний і відчутний вплив прав, гарантованих Конвенцією, на життя людей. Відданість Суду практичним і ефективним правам часто спонукає його тлумачити Конвенцію таким чином, щоб посилити захист цих прав [32, с.18-19].

Основна відповідальність за виконання рішень ЄСПЛ лежить на національній владі. Це часто включає складні правові та політичні процеси, включаючи законодавчі реформи та зміни в адміністративній практиці. Ефективність примусового виконання рішень різниться в різних державах, причому деякі демонструють тверду прихильність виконанню рішень, а інші стикаються зі значними труднощами.

Принцип субсидіарності лежить в основі всієї системи Конвенції, наголошуючи на тому, що захист прав людини є перш за все відповідальністю

національних органів влади. Доктрина поля розсуду є практичним вираженням субсидіарності, що дозволяє державам на власний розсуд виконувати свої зобов'язання за Конвенцією. Цей підхід визнає різноманіття національних контекстів, одночасно гарантуючи дотримання основних прав. [32, с.18-19].

Легітимність Суду та прийняття його рішень державами мають вирішальне значення для його ефективності. Надаючи свободу розсуду та ведучи діалог з національними судами, ЄСПЛ прагне сприяти розвитку відносин співпраці з державами. Цей підхід спрямований на посилення легітимності Суду та заохочення до виконання його рішень.

Механізм правозастосування піддавався критиці за слабкість і неефективність у деяких випадках. Суд і Рада Європи провели різноманітні реформи, щоб усунути цю критику, включаючи запровадження провадження у справах про порушення та зусилля щодо підвищення ефективності процедур Суду. Триваючі дискусії щодо ролі Суду та балансу між захистом прав людини та національним суверенітетом продовжують формувати його розвиток.

Підхід ЄСПЛ до захисту прав людини можна порівняти з іншими міжнародними та регіональними правозахисними органами.

Наприклад, Міжамериканський суд з прав людини та Африканський суд з прав людини та народів діють у рамках різних регіональних систем прав людини зі своїми процесуальними та матеріальними характеристиками.

Подібно до ЄСПЛ, Міжамериканський суд розглядає порушення прав людини та виносить обов'язкові рішення. Проте його механізми виконання та політичний контекст, у якому він діє, суттєво відрізняються від механізмів ЄСПЛ. Міжамериканський суд був відомий своїми прогресивними тлумаченнями та твердою позицією щодо відшкодування жертвам.

Африканський суд діє в рамках Африканської хартії прав людини і народів. Вона стикається з унікальними проблемами, включаючи обмежені ресурси та різний рівень прихильності до прав людини серед держав-членів.

Підхід Африканського суду до збалансування суверенітету та захисту прав людини також відрізняється, відображаючи регіональний контекст.

Інші міжнародні органи, такі як Комітет ООН з прав людини, надають необов'язкові рекомендації, а не обов'язкові рішення. Обов'язкові рішення ЄСПЛ і прямий доступ для окремих осіб відрізняють його від багатьох інших механізмів захисту прав людини, що сприяє його видатній ролі в міжнародному ландшафті прав людини.

Зусилля Суду адаптуватися до сучасних викликів і взаємодіяти з національною владою підкреслюють його прагнення забезпечити практичний і ефективний захист прав людини. Незважаючи на критику та виклики, ЄСПЛ залишається життєво важливою інституцією у просуванні та захисті прав людини.

ЄСПЛ прагне збалансувати захист прав людини з повагою до національного суверенітету. Цей баланс відображається в його юриспруденції та доктринах, які він використовує.

Щодо юрисдикції Суду, то вона поширюється на всі питання, що стосуються тлумачення та застосування Конвенції та протоколів до неї. Він має повноваження розглядати скарги («заяви»), подані окремими особами, групами або державами, які стверджують про порушення прав, викладених у Конвенції. Юрисдикція Суду поширюється насамперед на громадянські та політичні права, хоча деякі протоколи розширюють сферу його дії, охоплюючи додаткові права, такі як право власності та право на освіту.

ЄСПЛ також має юрисдикцію розглядати справи, подані однією державою проти іншої. Ці випадки є рідкісними порівняно з окремими заявками, але є важливими з точки зору міжнародних відносин і розвитку міжнародного права.

Відповідно до Протоколу 16 до ЄКПЛ, який набув чинності в 2018 році, Суд має повноваження надавати консультативні висновки на запит вищих національних судів і трибуналів Високих Договірних Сторін. Ці висновки мають на меті запропонувати вказівки щодо принципів питань, що

стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених у Конвенції та протоколах до неї. Цей механізм посилює діалог між Судом і національними судовими органами, сприяючи більш послідовному застосуванню стандартів прав людини в Європі.

ЄСПЛ використовує Конвенцію для розгляду справ, поданих до нього особами, організаціями чи державами. Однією із статей, на яку найчастіше посилаються у справах, які розглядає Суд, є стаття 6, яка гарантує право на справедливий судовий розгляд. Ця стаття охоплює різні аспекти судового розгляду, включаючи право на публічне слухання впродовж розумного строку неупередженим судом. Порушення цієї статті часто стосуються справедливості та тривалості судового розгляду, що робить його основним предметом розгляду справ у Суді.

Ще одним часто цитованим положенням є стаття 1 Протоколу № 1, яка захищає право власності. Ця стаття має вирішальне значення для забезпечення того, щоб фізичні та юридичні особи не були несправедливо позбавлені свого майна.

Конвенція була доповнена різними протоколами, які розширюють або змінюють її початкові положення. Серед них Особливої уваги заслуговує Протокол № 1, який включає права, пов'язані з освітою та власністю, а також розглядає питання, пов'язані з інтелектуальною власністю. Стаття 1 Протоколу № 1 чітко захищає права власності, які можуть охоплювати права інтелектуальної власності, таким чином пропонуючи рівень захисту в рамках Конвенції.

Загалом, ЄСПЛ відіграє вирішальну роль у тлумаченні Європейської конвенції з прав людини, забезпечуючи динамічне застосування її положень до сучасних проблем і контекстів. Завдяки своїм рішенням Суд постійно формує розуміння та реалізацію прав людини в Європі, роблячи Конвенцію живим інструментом, який розвивається разом зі змінами в суспільстві.

2.2. Критерії визнання порушення права власності на об'єкти інтелектуальної власності Європейським судом з прав людини

Захист прав інтелектуальної власності відіграє важливу роль для заохочення інновацій, творчості та економічного розвитку. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), який слідкує за дотриманням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, неодноразово розглядав справи, пов'язані з порушенням права власності на об'єкти інтелектуальної власності.

Хоча Конвенція прямо не згадує інтелектуальну власність, ЄСПЛ визнав, що права на такі об'єкти як винаходи, літературні та художні твори, підпадають під захист права власності, гарантованого Протоколом 1 до Конвенції. Таким чином, Суд може розглядати справи про порушення державами прав інтелектуальної власності своїх громадян.

У своїй прецедентній практиці ЄСПЛ виробив низку ключових критеріїв для визначення, чи мало місце порушення права власності на об'єкти інтелектуальної власності з боку держави-відповідача. Ці критерії стосуються наявності юридичних підстав для визнання об'єктом «існуючої власності», законності і пропорційності втручання держави у ці права, а також дотримання справедливого балансу інтересів.

При розгляді питання про те, чи мало місце порушення статті 1 Першого протоколу, Суд спочатку перевіряє, чи існує будь-яке право власності (володіння), яке підпадає під сферу дії цього положення. Другим кроком є розгляд питання про те, чи мало місце втручання у це володіння, і, зрештою, характер цього втручання (тобто яке з трьох правил застосовується).

Для початку вважаємо за потрібне з'ясувати, як ЄСПЛ тлумачить термін «майно» і як воно пов'язане з питання інтелектуальної власності.

У 1995 році у справі *Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH* Європейський суд з прав людини сформулював основоположне правове положення, що стало базисом для всього подальшого правозастосування щодо поняття «майно» згідно зі статтею 1 Протоколу №1 до Європейської конвенції

з прав людини. Термін «майно» у цій статті має більш широке значення, ніж просто право власності на фізичні речі. Під цим терміном розуміються не лише традиційні фізичні об'єкти права власності, але й деякі інші права та активи, які можна вважати майновими правами або «власністю».

Тобто Суд витлумачив термін «майно» в автономному розумінні, не обмежуючи його лише фізичними речами. До нього належать також інші майнові цінності та права, які за своєю природою підлягають майновому захисту згідно зі статтею 1 Протоколу 1.

Таке широке тлумачення відкрило шлях для включення до поняття «майно» різних нематеріальних об'єктів, зокрема об'єктів інтелектуальної власності.

Європейський суд з прав людини розділяє поняття «власність» на дві категорії: 1) існуюче майно і 2) очікуване майно, щодо якого є законні очікування реалізувати право власності. [33, с. 241-242].

Існуюче майно включає не лише фізичні об'єкти у власності, але й інтелектуальну власність. Щоб інтелектуальна власність вважалася існуючим майном, особа повинна мати юридичні підстави для належності цих прав, наприклад, патенти, свідоцтва або реєстраційні документи. Юридичною підставою для існуючого майна може бути також рішення національних судів. Якщо національний суд остаточно визнав за особою виключне право на об'єкт інтелектуальної власності, це розглядається як «існуюче майно», навіть за відсутності реєстраційного документа.

Очікуване майно, щодо якого є законні очікування реалізувати право власності. Однак якщо є судовий спір щодо прав на інтелектуальну власність і відсутнє остаточно рішення суду на користь особи, Європейський суд з прав людини може не визнати це як «володіння» у розумінні Конвенції.

Наприклад, у справі *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* [34] Суд визнав, що торговельна марка, яка є зареєстрованою або перебуває в процесі реєстрації, може вважатися існуючим майном.

Отже, ключовими критеріями для визнання майна як «існуючого» є наявність юридичного підтвердження прав на інтелектуальну власність, зокрема остаточного рішення суду, що надає статус «існуючого майна».

Перший критерій визнання порушення права власності на об'єкти інтелектуальної власності ЄСПЛ полягає в тому, щоб встановити наявність володіння. У контексті інтелектуальної власності володінням може бути будь-який витвір розуму, який визнається національним законодавством як право інтелектуальної власності. Це включає авторські права, патенти, торгові марки та права на дизайн. ЄСПЛ постійно постановляв, що права інтелектуальної власності, за умови, що вони встановлені та дійсні відповідно до національного законодавства, кваліфікуються як «майно» у значенні статті 1 Протоколу № 1.

Важливим критерієм є наявність юридичного підтвердження прав на інтелектуальну власність. Це може бути як офіційний реєстраційний документ, так і остаточне рішення національного суду. Якщо національний суд остаточно визнав за особою виключне право на об'єкт інтелектуальної власності, це розглядається як існуюче майно. Відсутність такого юридичного підтвердження може стати підставою для відмови у визнанні прав на майно з боку ЄСПЛ.

Наступним критерієм є законність втручання. Право на захист власності не є абсолютним. Воно підлягає обмеженням, чітко викладеним у статті 1 Протоколу № 1. Втручання у право мирного володіння майном допускається, лише якщо:

- це передбачено законом,
- це в суспільних інтересах, і
- це необхідно в демократичному суспільстві.

Усі три умови мають бути виконані сукупно. Якщо лише одна з них не буде виконана, буде порушення Конвенції [35, с. 12].

Втручання може мати місце в різних формах, включаючи обмеження на використання інтелектуальної власності, анулювання прав інтелектуальної

власності або відмову в них або відсутність правозастосування з боку держави. Щоб втручання розглядалося, воно має бути певної тяжкості або мати значний вплив на правовласника. У випадках, коли держава не забезпечує ефективні засоби правового захисту від порушення прав інтелектуальної власності, це може розглядатися як втручання (*Schneider Electric v. Hungary*, 2012) [36].

Загалом, Суд аналізує, чи мало місце втручання у право заявника на мирне володіння своїм майном. Це втручання повинно бути законним, переслідувати легітимну мету і бути пропорційним.

У справі *Balan v. Moldova* [37], Суд наголосив на необхідності збалансованого підходу між інтересами суспільства і правами окремої особи.

Четвертим критерієм виступає законність і легітимна мета. Будь-яке втручання у володіння має бути законним і переслідувати законну мету в суспільних інтересах. ЄСПЛ перевіряє, чи відповідало втручання закону та чи було право достатньо доступним і передбачуваним. Права інтелектуальної власності можуть бути обмежені з різних причин, включаючи захист національної безпеки, громадського порядку або прав і свобод інших (*Ashby Donald and others v. France*, 2013) [38].

Найважливішим критерієм є оцінка пропорційності та справедливого балансу між вимогами загальних інтересів суспільства та вимогами захисту основних прав особи. Суд розглянув, чи було досягнуто справедливого балансу між конкуруючими державними та приватними інтересами. Якщо шкода, заподіяна правам особи, перевищує інтереси суспільства, втручання може вважатися непропорційним (*Raeffgen GmbH v. Germany*, 2007) [39].

Таким чином, ЄСПЛ розробив структуру для розгляду ймовірних порушень прав інтелектуальної власності відповідно до Європейської конвенції з прав людини. Встановлюючи інтелектуальну власність як власність і встановлюючи критерії її захисту від втручання, Суд гарантує, що захист прав ІВ збалансований з іншими суспільними інтересами. Ця юриспруденція, що розвивається, не тільки зміцнює захист інтелектуальної

власності в Європі, але й узгоджує ці права з ширшою програмою прав людини.

Критерії, встановлені ЄСПЛ для визнання порушення прав інтелектуальної власності, ілюструють тонкий баланс між індивідуальними правами та суспільними інтересами, забезпечуючи чітку основу для оцінки потенційних порушень, одночасно підтримуючи ширшу європейську відданість правам людини.

2.3. Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту права власності на об'єкти інтелектуальної власності

Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) щодо захисту права власності на об'єкти інтелектуальної власності є важливим аспектом сучасного правозастосування у сфері міжнародного права. З розвитком технологій та зростанням значущості інтелектуальної власності у глобальній економіці, захист цих прав набуває дедалі більшого значення. ЄСПЛ, у своїх рішеннях, постійно підкреслює, що права на інтелектуальну власність є невід'ємною складовою права на власність, захищеного статтею 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини.

Суд розглядає справи про порушення прав на інтелектуальну власність у світлі загальних принципів, встановлених Конвенцією, таких як право на мирне володіння своїм майном, справедливий баланс між суспільним інтересом і правами окремої особи, а також принцип пропорційності. Протягом років ЄСПЛ розробив низку критеріїв і підходів, що дозволяють ефективно вирішувати спори у сфері інтелектуальної власності, забезпечуючи при цьому належний захист прав власників.

Давайте розглянемо, як Європейський Суд з прав людини взаємодіє та впливає на справи захисту прав інтелектуальної власності, враховуючи його

ключові аспекти та роль у визначенні балансу між індивідуальними правами та загальними соціальними інтересами.

Згадана вже справа «Anheuser-Busch Inc. проти Португалії» (2007) стосувалася торговельних марок пива [34].

Заявник - американська компанія Anheuser-Busch Inc., виробник пива Budweiser, оскаржив рішення португальського інституту промислової власності про відмову в реєстрації словесної торгової марки «Budweiser» через схожість із раніше зареєстрованою в Португалії торговою маркою «Budweiser Bier» чеської компанії.

Anheuser-Busch Inc. стверджувала, що відмова порушує її права на всесвітньо відому торгову марку Budweiser згідно статті 6bis Паризької конвенції.

ЄСПЛ вирішував, чи застосовна стаття 1 Протоколу No1 до Конвенції щодо прав інтелектуальної власності. Суд постановив, що порушення прав заявника не було, оскільки рішення ґрунтувалося на чинному законодавстві та об'єктивно враховувало права попереднього користувача торгової марки.

Ця справа підтвердила, що права ІВ справді вважаються власністю відповідно до ЄКПЛ. Суд встановив, що скасування товарного знака позивача португальськими органами влади без надання достатніх причин становило порушення P1-1.

У справі «Ешбі Дональд та інші проти Франції (2013) [38] мова йдеться про встановлення балансу між авторським правом і свободою вираження поглядів.

Позивачі у цій справі були фотографами моди, які без дозволу публікували фотографії моделей, одягнених у дизайнерський одяг, на своїх вебсайтах. Ці фотографії були зроблені під час показів моди, і права на них належали модним будинкам. Французькі суди визнали фотографів винними у порушенні авторських прав і наклали на них штрафи.

Позивачі стверджували, що їхні дії були формою художнього вираження та журналістської діяльності, що підпадає під захист статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

ЄСПЛ у своєму рішенні підтвердив, що захист авторських прав є законною метою, яка може обмежувати свободу вираження поглядів. Суд визнав, що втручання в права позивачів було передбачене законом і мало на меті захист прав інших (у даному випадку - права модних будинків на свої дизайнерські вироби).

Суд також зазначив, що рішення національних судів було пропорційним, оскільки штрафи, накладені на позивачів, не були надмірними, і фотографи могли уникнути покарання, отримавши дозвіл на публікацію фотографій.

Справа «Ashby Donald and Others v. France» підкреслює важливість балансу між захистом інтелектуальної власності та свободою вираження поглядів. ЄСПЛ підтвердив, що авторське право є важливим елементом інтелектуальної власності, який може обмежуватися заради захисту інших прав, але такі обмеження повинні бути законними, мати легітимну мету та бути пропорційними .

У справі «Megadot.com SRL v. Moldova» [40], що стосується провайдера Інтернет-послуг, який був основним у Молдові, компанія-заявник подала скаргу на анулювання своїх телекомунікаційних ліцензій через те, що вона не повідомила наглядовий орган про зміну своєї адреси. Вона також стверджувала, що отримала надто суворе покарання, порівняно з іншими компаніями. Європейський Суд визначив, що судовий процес в Молдові був формальним, не звертаючи уваги на основну суть справи та не пояснюючи пропорційність застосованого покарання. Суд також визнав, що компанія була об'єктом несправедливого ставлення і отримала надто суворе покарання. З огляду на дискримінаційного поводження, якого зазнала компанія, Суд визнав порушення статті 1 Протоколу № 1.

Справа «Діма проти Румунії» (*Affaire Dima c. Roumanie*) [41] справді стосується захисту прав інтелектуальної власності. У цій справі Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) перевіряв, чи були порушені права заявника згідно з Європейською конвенцією з прав людини, особливо зосередившись на правовому захисті та визнанні прав інтелектуальної власності.

У рішенні суду підкреслюється, що наявність офіційного юридичного підтвердження прав інтелектуальної власності, наприклад, офіційного реєстраційного документа або остаточного судового рішення, має вирішальне значення. Це юридичне визнання визначає, чи можна вважати інтелектуальну власність наявною власністю під захистом Європейської конвенції з прав людини. Відсутність такого правового підтвердження може призвести до відмови ЄСПЛ у визнанні права власності.

У справі «Діма проти Румунії» заявник стверджував, що його права інтелектуальної власності не були належним чином захищені органами влади Румунії. Аналіз суду включав оцінку того, чи надали національні суди достатні правові гарантії та визнання виключних прав заявника на відповідну інтелектуальну власність.

ЄСПЛ підкреслив важливість остаточного та обов'язкового рішення національних судів як форми правового підтвердження прав інтелектуальної власності. Без такого підтвердження ЄСПЛ може виявити відсутність встановленого майнового права для захисту відповідно до Конвенції, що може призвести до відхилення позову (Центр інвестиційної політики ЮНКТАД) (Кембридж) (Глобальна свобода вираження поглядів).

Цей випадок ілюструє важливу роль національних правових систем у початковому встановленні та захисті прав інтелектуальної власності, які потім формують основу для будь-яких подальших претензій відповідно до міжнародного права прав людини.

У справі «*Fredrik Neij and Peter Sunde Kolmisoppi v. Sweden*» [42] заявники були засновниками веб-сайту *The Pirate Bay* - провідного ресурсу для обміну файлами через торренти. У 2009 році їх було засуджено в Швеції за

сприяння порушенню авторських прав шляхом надання можливості користувачам цього сайту обмінюватися захищеним контентом, таким як музика, фільми та ігри. Заявники оскаржили рішення до Європейського суду з прав людини, стверджуючи, що їхнє засудження порушило їхню свободу вираження поглядів.

Проте Суд визнав обмеження цієї свободи виправданими та пропорційними для захисту прав інтелектуальної власності. Отже, порушення Конвенції в цій справі встановлено не було. Рішення демонструє необхідність балансу між свободою вираження в інтернеті та охороною авторських прав.

Справа «Мельничук проти України» (Melnichuk v. Ukraine) [43] стосується, серед іншого, захисту прав інтелектуальної власності.

Громадянин України М. Мельничук подав скаргу на місцеву газету «Бердичівська земля» за публікацію критичних рецензій на його книги. Він стверджував, що ці відгуки підірвали його популярність і порушили його авторські права. Крім того, він вимагав компенсації матеріальної та моральної шкоди та просив опублікувати його відповідь на критику.

Мельничук стверджував, що газетні статті порушили його авторські права, стверджуючи, що критичні відгуки зачіпають його права інтелектуальної власності. Він звернувся до Бердичівського міського суду, який визнав, що статті є особистою думкою, і відхилив його позов. Суд дійшов висновку, що не було порушення його авторських прав, оскільки критика вважалася літературною рецензією, яка виражала суб'єктивні погляди.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) встановив, що право заявника на свободу вираження поглядів за статтею 10 Європейської конвенції з прав людини не було порушено. Відмова опублікувати його відповідь була виправданою, оскільки вона містила нецензурну та образливу лексику, а не конструктивну критику.

Його скарга щодо порушення його авторських прав за статтею 1 Протоколу № 1 була необґрунтованою. Рішення національних судів не були

ані свавільними, ані необґрунтованими й містили адекватні причини, що ґрунтуються на національному законодавстві.

Отже, справа стосується аспектів захисту інтелектуальної власності, насамперед щодо того, чи можна вважати критичні відгуки в газеті порушенням авторських прав. ЄСПЛ встановив, що порушення прав інтелектуальної власності Мельничука не було, оскільки критика є охоронюваним законом висловленням думки. Цей аналіз показує, що хоча справа стосується прав інтелектуальної власності, вона в основному стосується балансу між свободою вираження думок і правом на відповідь, а не прямим порушенням авторських прав.

Право на публікацію перекладу роману підпадає під дію цього положення 1 Протоколу №1 до Конвенції

Наприклад Справа «Safarov v. Azerbaijan» (2022) [44] стосується скарги заявника на неспроможність держави захистити його інтереси інтелектуальної власності у зв'язку з порушенням його авторських прав у зв'язку з несанкціонованим відтворенням його книги та її публікацією в Інтернеті.

Заявник є автором книги під назвою «Зміни в етнічному складі населення Іреванської губернії в дев'ятнадцятому і двадцятому століттях», яка була опублікована в 2009 році.

У 2010 році громадська спілка Іралі, молодіжна НУО, опублікувала електронну версію книги на веб-сайті одного зі своїх проєктів www.history.az.

Згодом заявнику стало відомо про публікацію його книги на вищезазначеному сайті. У своєму рішенні Суд підтвердив, що тут мало місце порушення статті 1 Протоколу №1 до Конвенції.

Під дію положенні статті 1 Протоколу №1 до Конвенції підпадає також і право на музичні твори та економічні інтереси, що впливають з них, також через ліцензійну угоду.

Наприклад, справа «Sia Akka/Laa v. Latvia» (2016) [45], яка стосувалась латвійської компанії, що є колективною організацією, зайнятою збором роялті за використання музичних творів. Компанія подала позов проти власників

кафе, ресторанів і інших закладів, які використовували музичні твори без відповідного ліцензування. Основною суперечкою була вимога організації щодо сплати роялті, яка базувалась на площі закладу, а не на фактичному використанні музики.

ЄСПЛ в цій справі зосередив увагу на тому, чи було втручання у право компанії на отримання роялті за використання музики пропорційним і справедливим. Суд прийшов до висновку, що вимога організації щодо нарахування плати на основі площі приміщення, а не фактичного використання музики, не була обґрунтована. Це було визнано непропорційним втручанням у права користувачів і порушенням їх права на мирне володіння своєю власністю (стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції).

Це рішення має значний вплив на регулювання прав інтелектуальної власності, оскільки воно підкреслює необхідність балансу між захистом прав авторів та інтересами користувачів. ЄСПЛ вказав, що системи ліцензування мають бути справедливими і розумними, і що не можна автоматично припускати використання творів на основі характеристик приміщення без урахування реального використання.

Це рішення також підкреслює значення прозорості та справедливості у процесах нарахування роялті, вимагаючи від колективних організацій встановлювати чіткі, справедливі та легко зрозумілі критерії для збору платежів. Це має важливе значення для розвитку практик управління правами на інтелектуальну власність в Європі та інших регіонах, сприяючи більшій справедливості і ефективності в цій сфері.

Таким чином, ЄСПЛ відіграє важливу роль у забезпеченні балансу між правами інтелектуальної власності та іншими правами людини, зокрема свободою вираження поглядів. Суд намагається знайти розумний компроміс між цими інтересами.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) мав ключовий вплив на формування стандартів прав людини в Європі, включно з сферою прав інтелектуальної власності (ІВ). Для України дотримання юриспруденції ЄСПЛ є не лише питанням міжнародного зобов'язання як члена Ради Європи, а й важливою складовою її євроінтеграційних прагнень. Однак реалізація практики ЄСПЛ у сфері прав інтелектуальної власності в Україні зіткнулася з численними проблемами, починаючи від законодавчих прогалин і неефективності до ширших питань судової та адміністративної компетенції.

В останні роки Україна досягла успіхів у апроксимації свого законодавства з інтелектуальної власності до європейських стандартів, зокрема під час підготовки до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності в 2017 році. Ця угода вимагає адаптації законодавства України, включно з законодавством про інтелектуальну власність, до норм ЄС.

Натомість, незважаючи на ці зусилля, залишаються прогалини як в масштабах, так і в глибині законодавчої бази, що стосується дотримання та захисту прав інтелектуальної власності.

Незважаючи на те, що Україна оновила багато нормативних актів, пов'язаних з регулюванням обігу об'єктів ІВ, залишаються значні розбіжності між національним законодавством і вимогами, встановленими судовою практикою ЄСПЛ. Однією з основних проблем є відсутність конкретних положень, які стосуються балансу між правами інтелектуальної власності та правом на свободу вираження поглядів. Це упущення призводить до непослідовних рішень на національному рівні, оскільки судді не мають чітких вказівок щодо того, як застосовувати принципи ЄСПЛ у справах, які стосуються цих конкуруючих інтересів.

У епоху цифровізації, проблема захисту прав ІВ в Інтернеті стає до неможливого гострою. Через анонімність, швидкий темп розповсюдження, глобальне охоплення, піратство та складність встановлення порушника лише ускладнюють цей процес.

До проблем захисту прав ІВ в Україні також можна віднести [46, с.26- 27]:

- незахищеність прав інтелектуальної власності в Інтернеті;
- відсутність належних і доступних механізмів фіксації таких порушень;
- майже повна відсутність випадків притягнення до відповідальності власників сайтів з піратським контентом;
- використання неліцензійного програмного забезпечення в державних органах;
- відсутність розробленої стратегії боротьби з існуючими організованими ринками з піратським контентом та контрафактною продукцією (медицина, агропромисловий комплекс, FMGG);
- відсутність належних механізмів застосування заходів юридичної відповідальності (від погано сформульованих норм адміністративного та кримінального законодавства до неприйнятних методів розрахунку шкоди, завданої порушенням прав інтелектуальної власності).

Наприклад, для ефективного захисту авторських та суміжних прав в Інтернеті потрібно розробити нові правові механізми, адаптовані до віртуального середовища. Ю.Є. Атаманова стверджує, що традиційні правові засоби є недостатніми для регулювання відносин у мережі, оскільки вони орієнтовані на чітко визначених суб'єктів. Натомість у віртуальному просторі такі суб'єкти часто залишаються анонімними. Тому, на думку автора, потрібно створити багаторівневий правовий механізм захисту інтелектуальної власності в Інтернеті, який враховуватиме специфіку відносин у віртуальному просторі [47, с.13].

У цьому контексті буде доречно:

- Визначити правовий режим Інтернет-сайтів у законодавстві України (ЦК, Закон «Про авторське право і суміжні права»).
- Розробити типові договори на створення сайтів та хостинг.
- Удосконалити норми щодо особливостей правового захисту авторських прав в Інтернеті.
- Удосконалити порядок застосування штрафів і відшкодування моральної шкоди.
- Визначити коло відповідальних осіб за порушення авторських прав в Інтернеті [47, с.9].

Якщо вести мову про захист прав ІВ в цілому, то маємо зазначити ще одну досить поширену проблему серед української громадськості. Це низька правова культура та обізнаність щодо цієї правової сфери.

На думку Ю.Л. Бошицького, є необхідність зміцнення правової культури та підготовки кваліфікованих фахівців у галузі інтелектуальної власності. Це вимагає не лише акценту на підвищенні рівня правової освіти, але і створення сприятливого середовища для розвитку експертизи в цій області. Крім того, кодифікація чинного законодавства про інтелектуальну власність становить ключовий крок у систематизації та узгодженні норм, що регулюють цю сферу. Це сприятиме ясності та ефективній захисту прав власників інтелектуальних цінностей.

Актуальним є розв'язання суперечностей у навчанні юридичних спеціалістів та інтеграція юридичної освіти і науки спрямовані на створення висококваліфікованих фахівців, які здатні не лише розуміти, але й успішно застосовувати законодавство у сфері інтелектуальної власності [48, с.208].

Загалом, можна сказати, що багато українських суддів, адвокатів і політиків обмежено знайомі з прецедентним правом ЄСПЛ щодо прав ІВ. І для покращення розуміння стандартів Суду та того, як їх правильно застосовувати, необхідно більш детальне ознайомлення з нею.

Ще однією проблемою імплементації практики ЄСПЛ у справах про порушення інтелектуальної власності є збалансування прав інтелектуальної

власності та інших прав. Ця проблема стосується не тільки України, а є загальною для всіх держав. Ми вже раніше згадували про це у минулому розділі.

Загалом, Європейський суд з прав людини підкреслює, що права інтелектуальної власності мають бути збалансовані з іншими основними правами, а саме зі свободою вираження поглядів. ЄСПЛ часто використовує тест пропорційності для вирішення конфліктів між правами на інтелектуальну власність та свободою вираження, оцінюючи, чи є обмеження необхідними і чи не є вони надмірними щодо досягнення законних цілей.

Тлумачення Судом ст. 10 Конвенції виходить за межі її буквального значення: свобода вираження поглядів не обмежується свободою володіння, обміну, отримання інформації та ідей через мовленнєві акти. Вона також включає: свободу створювати, експонувати та розповсюджувати витвори мистецтва; свободу здійснювати публічний мистецький виступ; доступ до відповідної публічної інформації; свободу демонструвати картини, іконки, зображення, а також релігійні чи політичні символи; збереження культурної спадщини, мовлення та сатиричного вираження; захист від самообвинувачення.

Суд допускає можливість обмеження вираження поглядів, надаючи пріоритет інтересам Договірної держави. У разі конфлікту між правами (або між правом і інтересом держави) Суд встановлює баланс, вирішуючи, яке право або інтерес має пріоритет над іншим, і уточнюючи, за яких умов діє відношення першості. У формуванні відносин умовного пріоритету Суд завжди спирався на еволюційний підхід, заснований на формі «живого конституціоналізму» [49, с.437].

В Україні, як і в інших країнах, дотримання цього балансу може бути викликом. Українські суди не завжди дотримуються стандартів, встановлених ЄСПЛ, іноді вводять обмеження на інтелектуальну власність, які можуть порушувати свободу вираження поглядів та доступ до інформації. Це призводить до ситуацій, коли права інтелектуальної власності можуть

використовуватися для обмеження свободи слова, що суперечить принципам, встановленим ЄСПЛ.

Ще однією проблемою імплементації практики ЄСПЛ є нерівномірне дотримання вимог Суду. Ця проблема стосується загалом всієї сфери права, у тому числі і захисту прав ІВ.

Справа в тому, що хоча українські суди офіційно зобов'язані застосовувати практику ЄСПЛ як джерело права, на практиці це часто не реалізується належним чином. Наявні приклади свідчать про те, що суди можуть інтерпретувати прецеденти ЄСПЛ некоректно або непослідовно, що призводить до недотримання принципів правової визначеності і рівності.

Після того, як Україна ратифікувала Конвенцію з прав людини в 1997 році та прийняла Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» в 2006 році, рішення ЄСПЛ стали невід'ємною частиною українського законодавства. Хоча національні суди і звертаються до прецедентів ЄСПЛ та положень Конвенції з прав людини, практика ЄСПЛ відіграє допоміжну роль у тлумаченні та визначенні змісту й обсягу фундаментальних прав людини.

Таким чином, у системі джерел права України практика ЄСПЛ законодавчо розташована після міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України. Разом з тим, імплементація рішень ЄСПЛ у національне законодавство України сприятиме зміцненню вже існуючого механізму захисту прав людини та охоронюваних законом інтересів відповідно до європейських стандартів і норм, а також наблизити українську правову систему до європейської. країн та адаптації національного українського законодавства до норм права Європейського Союзу в контексті євроінтеграції [50].

Тому існує нагальна потреба в удосконаленні механізмів захисту прав ІВ в Україні. Імплементація рішень ЄСПЛ у законодавство України може стати важливим аспектом та пришвидшити створення надійної опори для захисту прав ІВ.

Аби вирішити ці проблеми варто звернути увагу на наступні аспекти.

По-перше, це удосконалення правової бази. Україна повинна продовжувати оновлювати свою законодавчу базу для приведення у відповідність з міжнародними стандартами. Це включає прийняття та забезпечення виконання законів, пов'язаних із патентами, товарними знаками, авторськими правами та промисловими зразками.

Зокрема, не так давно прийнятим Законом № 2974-IX від 20.03.2023 року [51] були внесені зміни щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності.

За доповненнями цього закону, порушник тепер несе відповідальність за витрати, пов'язані з вилученням і знищенням контрафактних або піратських товарів, а також обладнання і знарядь для їх виготовлення. Правовласник у свою чергу має право вимагати інформацію про походження і мережі розповсюдження товарів, які порушують права інтелектуальної власності. І найголовніше, на нашу думку, це те, що замість стягнення збитків, правовласники можуть вимагати компенсації за порушення прав інтелектуальної власності на промислові зразки, торговельні марки, винаходи і корисні моделі.

Ці зміни спрямовані на посилення відповідальності порушників та надання додаткових можливостей правовласникам для відстоювання своїх прав. Вони сприятимуть більш ефективному захисту прав інтелектуальної власності в Україні та приведенню національного законодавства у відповідність до європейських стандартів.

Незважаючи на гармонізацію національного законодавства відповідно до Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності та інших багатосторонніх договорів, між законодавствами держав-членів все ще існують значні відмінності, які, з одного боку, перешкоджають правам інтелектуальної власності користуватися еквівалентним рівнем захисту на всій території Співтовариства, а з іншого боку, - зосереджуються на можливості застосування різних форм і методів реалізації прав інтелектуальної власності.

Це стосується процедур припинення діяльності, пов'язаної з контрафакцією або піратством (судові заборони), тимчасових заходів, які використовуються переважно для надання доказів, визначення рівня збитків. У деяких країнах використовуються процедури отримання інформації та вилучення контрафактних товарів з ринку за рахунок порушника, існує різниця у застосуванні судових заборон з урахуванням інтересів третіх осіб, усунення товарів, що порушують права, та обладнання, що використовується для піратства, санкцій. Ці питання відображені в законодавчому регулюванні прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі.

У Нідерландах відсутнє рішення про конфіскацію або знищення контрафактних або піратських товарів, пов'язаних з авторським правом, якщо особа не була особисто залучена до порушення, професійно не виробляла та не розповсюджувала товари та придбала їх виключно для особистого використання. Тут суди мають практику, згідно з якою можливо зобов'язати порушника вилучити з ринку товари, що порушують права, з відшкодуванням порушником витрат на ці заходи шляхом компенсації клієнтам.

У Великобританії інструменти, що використовуються для виготовлення піратських копій, можуть бути знищені лише в тому випадку, якщо особа, яка ними володіє, знала або мала підстави знати, що вони призначені для таких цілей.

У Німеччині обладнання, що використовується виключно або майже виключно для виробництва піратських копій об'єктів авторського права, може бути конфісковане та знищене лише в тому випадку, якщо воно належить пірату, тоді як відповідні правила не передбачають об'єкти промислової власності [52, с.207].

По-друге, сприяння обізнаності та освіті громадськості. Поганою рисою у сфері прав ІВ, на нашу думку, є тотальна неповага до творців. Аби прищепити повагу до праці інших людей, доречно буде впровадити просвітницькі кампанії, які будуть підкреслювати важливість поваги до інтелектуальної власності та наслідки їх порушення.

Крім того, заохочення університетів і науково-дослідних установ до сприяння освіті та дослідженням з ІВ може сприяти розвитку культури щодо цих прав в цілому.

Також буде доречно звернути увагу на постійний аналіз європейських рішень у сфері права інтелектуальної власності. Вивчення прецедентного права Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) може дати цінну інформацію для покращення захисту ІВ. Це дозволить розробляти більш ефективні правові механізми для захисту інтелектуальної власності, враховуючи при цьому необхідність дотримання інших фундаментальних прав.

Крім того, можна організовувати співпрацю з міжнародними організаціями у сфері захисту прав ІВ. Україна може співпрацювати з такими організаціями, як Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) і Європейське патентне відомство (ЄПВ) та інші.

Наприклад, у грудні 2023 року Європейська комісія та Європейське відомство інтелектуальної власності (EUIPO) підписали новий проект підтримки України, Молдови та Грузії, спрямований на зміцнення прав ІВ і створення сприятливого середовища для інновацій, творчості та конкуренції. Проект, який фінансується Європейською комісією та EUIPO, передбачає 4-річну програму, що допоможе цим країнам у їхніх прагненнях до вступу в ЄС, а також у дотриманні зобов'язань за Угодою про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі [53].

Міжнародне співтовариство підтримує захист прав інтелектуальної власності (ІВ) в Україні через подовження строків для сторін у справах, що мають офіси або проживають в Україні. Європейське патентне відомство та Європейське агентство з інтелектуальної власності припинили співпрацю з російськими патентними органами. Велика Британія запровадила санкції проти Росії, що охоплюють ІВ, і підтримує українських клієнтів максимальною гнучкістю у продовженні строків та відновленні прав [54].

На останок зазначимо, що буде корисно звернути увагу на міжнародний досвід держав Європи у контексті імплементації практики ЄСПЛ у національне законодавство.

Наприклад, Німеччина є прикладом успішної інтеграції рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у національне законодавство. Країна має міцну законодавчу базу та судову систему, яка поважає та виконує рішення ЄСПЛ, забезпечуючи захист прав людини, як це визначено Європейською конвенцією з прав людини.

Федеральний конституційний суд (Bundesverfassungsgericht) відіграє вирішальну роль в інтеграції рішень ЄСПЛ. Він регулярно посилається на рішення Суду і забезпечує відповідність німецьких законів цим міжнародним стандартам.

Загалом, усі німецькі суди зобов'язані брати до уваги Конвенцію та прецедентне право Європейського суду з прав людини, якщо це не призведе до конфлікту з ключовими гарантіями Основного закону. Цей обов'язок є частиною поваги до закону та правосуддя, які вимагаються від судів (ст. 20(3) Основного закону) [55, с.29].

Наприклад, справа Görgülü (2004) [56], яка стосується взаємодії між німецькими судами та Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ), і є прикладом важливості виконання рішень ЄСПЛ у національних юрисдикціях.

Mehmet Görgülü, турецький громадянин, який жив у Німеччині, був позбавлений права на відвідування свого сина, якого усиновила інша сім'я після народження. Görgülü оскаржив це рішення у німецьких судах, однак його прохання не було задоволено. Він звернувся до ЄСПЛ, який у 2004 році ухвалив рішення на його користь, визнавши, що Німеччина порушила його право на сімейне життя, гарантоване статтею 8 Європейської конвенції з прав людини.

ЄСПЛ встановив, що Німеччина не забезпечила Görgülü можливості бачитися з сином, що порушило його право на повагу до приватного та сімейного життя. Суд постановив, що національні органи влади повинні були

вжити необхідних заходів для відновлення сімейних контактів між Görgülü та його сином.

Суд постановив, що рішення ЄСПЛ повинні мати належний вплив на національне право та судову практику. Він підкреслив, що німецькі суди повинні інтегрувати рішення ЄСПЛ у свої процесуальні дії, забезпечуючи таким чином дотримання міжнародних стандартів прав людини.

Ця справа підкреслила значення рішень ЄСПЛ для національних правових систем і роль Федерального конституційного суду у забезпеченні дотримання цих рішень. Справа Görgülü також показала, як національні суди можуть адаптувати свою практику для відповідності міжнародним стандартам, тим самим захищаючи права людини на внутрішньому рівні.

Ще варто додати, що німецькі судді проходять навчання з юриспруденції ЄСПЛ, що гарантує, що вони добре обізнані з європейськими стандартами прав людини та можуть ефективно включати їх у свої рішення.

У свою чергу законодавство Німеччини проходить регулярні перегляди для забезпечення відповідності стандартам ЄСПЛ. Уряд Німеччини підтримує відкритий діалог з ЄСПЛ, часто беручи участь у консультаціях та обговореннях, щоб узгодити національну практику з європейськими стандартами прав людини. Цей підхід допомагає запобігти конфліктам між національними законами та міжнародними зобов'язаннями щодо прав людини.

У свою чергу Україна активно працює над вирішенням проблем у сфері захисту прав ІВ. Згідно із пунктом 1.14 Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки [57], основними напрямками діяльності в сфері регулювання правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності є:

- Дослідження проблем удосконалення цивільного та господарського законодавства з питань правової охорони інтелектуальної власності.

- Аналіз практики застосування законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності.
- Розроблення пропозицій щодо гармонізації законодавства України про інтелектуальну власність із правом ЄС.
- Дослідження правових проблем цифровізації та розвитку інформаційного суспільства в контексті охорони об'єктів авторського права і суміжних прав.
- Вивчення зарубіжного досвіду у сфері правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності.
- Розроблення пропозицій щодо вдосконалення судового захисту прав інтелектуальної власності.
- Науково-експертне забезпечення законотворчості у сфері інтелектуальної власності

Зрештою, захист інтелектуальної власності — це не лише питання відповідності законодавству; це фундаментальний стовп, який підтримує розвиток людських знань, творчості та прогресу. Зберігаючи плоди інтелектуальної праці, ми стимулюємо інновації, розвиваємо культурне самовираження та створюємо середовище, де ідеї можуть процвітати та формувати майбутнє.

Таким чином, ефективне впровадження прецедентного права ЄСПЛ має вирішальне значення для того, щоб Україна побудувала більш надійний режим прав інтелектуальної власності, який відповідає європейським і міжнародним стандартам прав людини. Незважаючи на значні виклики, існують багатообіцяючі шляхи реформ, які можуть допомогти Україні зробити важливі кроки в цій сфері в наступні роки.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Було розглянуто історичний процес становлення інституту права інтелектуальної власності. Ми з'ясували, що ця сфера права сягає своїм корінням у далекі часи Античності. Було розглянуто теоретичні аспекти та основи права інтелектуальної власності (ІВ). З'ясовано, що ІВ є джерелом інновацій та творчості, охоплює унікальні твори людського розуму, такі як ідеї, винаходи, художні твори та інші нематеріальні активи. Аналіз показав важливість захисту ІВ для створення середовища, де інновації можуть процвітати, а творці отримувати вигоду від своїх зусиль. Було проаналізовано різні підходи до визначення поняття ІВ та розглянуто її види, включаючи авторське право, патенти, товарні знаки та інші.

Загалом, інтелектуальна власність - результат інтелектуальної, творчої діяльності людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах, права на які набуваються, реалізуються і захищаються законом.

Суспільні відносини, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням результатами творчості в області інтелектуальної діяльності, регулюються законом і складають інститут права інтелектуальної власності.

2. Об'єктами права інтелектуальної власності є конкретні результати інтелектуальної, творчої діяльності, які охороняються в межах кожного виду права інтелектуальної власності (літературні твори, винаходи, торгові марки тощо). права ІВ поділяються на три основні категорії: Авторські і суміжні права; промислова власність; інші (нетрадиційні) об'єкти права ІВ.

3. Аналіз основних міжнародних угод та організацій, що регулюють питання інтелектуальної власності, дозволив визначити ключові аспекти їхнього впливу на глобальну систему охорони інтелектуальної власності. Роль Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO), Паризької та Бернської конвенцій виявилася важливою для створення міжнародних стандартів охорони інтелектуальної власності та сприяння розвитку інновацій.

Також було визначено значний вплив міжнародного права на національні законодавства в галузі інтелектуальної власності, що підкреслює необхідність гармонізації правових норм для ефективного захисту прав та інтересів власників інтелектуальної власності в умовах глобалізації.

4. У ході аналізу було висвітлено правові засади діяльності Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), який відіграє ключову роль у захисті прав і свобод громадян та розгляді справ про порушення індивідуальних прав. ЄСПЛ має юрисдикцію над державами-учасницями Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, і відповідно до цього має повноваження розглядати скарги на порушення прав людини, включаючи права інтелектуальної власності. Процедура подання скарг передбачає ретельне дотримання встановлених правил та критеріїв прийнятності заяв, що включає ясне визначення порушеного права та її відповідність принципам та нормам Європейської конвенції.

5. Під час аналізу діяльності Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) було виявлено, яким чином він встановлює порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. ЄСПЛ, як орган, відповідальний за захист прав та свобод людини, розглядає скарги, які стосуються різноманітних сфер життя, включаючи права інтелектуальної власності. Однак, визначення порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності відбувається за деякими визначеними критеріями та стандартами.

Перший критерій визнання порушення права власності на об'єкти інтелектуальної власності ЄСПЛ полягає в тому, щоб встановити наявність володіння. У контексті інтелектуальної власності володінням може бути будь-який витвір розуму, який визнається національним законодавством як право інтелектуальної власності.

Другим критерієм є наявність юридичного підтвердження прав на інтелектуальну власність. Це може бути як офіційний реєстраційний документ, так і остаточне рішення національного суду. Якщо національний

суд остаточно визнав за особою виключне право на об'єкт інтелектуальної власності, це розглядається як існуюче майно.

Третім критерієм є законність втручання. Право на захист власності не є абсолютним. Воно підлягає обмеженням, чітко викладеним у статті 1 Протоколу № 1. Втручання у право мирного володіння майном допускається лише за певних умов, передбачених національним законодавством чи міжнародним правом.

Четвертим критерієм виступає легітимна мета. Будь-яке втручання у володіння має переслідувати законну мету в суспільних інтересах. ЄСПЛ перевіряє, чи відповідало втручання закону та чи було право достатньо доступним і передбачуваним.

Найважливішим критерієм є оцінка пропорційності та справедливого балансу між вимогами загальних інтересів суспільства та вимогами захисту основних прав особи. Отже, на підставі вищезгаданих критеріїв ЄСПЛ встановлює факт порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності та визначає відповідні заходи для їх захисту та компенсації, сприяючи таким чином забезпеченню ефективного захисту прав інтелектуальної власності в Європейському просторі.

6. Хоча ЄСПЛ не є безпосередньо відповідальним за справи інтелектуальної власності, його роль у забезпеченні захисту основних прав і свобод може мати широкий вплив на правову систему Європи, включаючи й область інтелектуальної власності, через встановлення прецедентів та розробку юридичних стандартів. Справедливе і ефективне вирішення спорів у галузі інтелектуальної власності часто вимагає спеціалізованих судових органів, які мають розуміння суті цих питань.

У проаналізованих нами справах ЄСПЛ розглядав питання захисту прав інтелектуальної власності в контексті Європейської конвенції з прав людини. Суд підкреслив, що права інтелектуальної власності є невід'ємною частиною права власності, захищеного статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції.

ЄСПЛ у своїх рішеннях намагається знайти справедливий баланс між захистом прав інтелектуальної власності та іншими правами людини, такими як свобода вираження поглядів. Суд визнає, що захист прав інтелектуальної власності може бути законною підставою для обмеження свободи вираження, але такі обмеження повинні бути пропорційними та необхідними в демократичному суспільстві.

Крім того, ЄСПЛ підкреслює важливість наявності ефективних національних механізмів захисту прав інтелектуальної власності. Держави повинні забезпечувати справедливі судові процедури та надавати власникам прав інтелектуальної власності можливість ефективно захищати свої права.

7. Розглянуто проблеми імплементації практики ЄСПЛ щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Усупереч низці викликів, що існують у сфері захисту прав інтелектуальної власності (ІВ) в Україні, наявні перспективи для ефективного удосконалення механізмів захисту. Це вимагатиме комплексних заходів на різних рівнях: від законодавчих змін і технологічних інновацій до освіти та підвищення правової культури. Також ми проаналізували міжнародний досвід імплементації практики ЄСПЛ у національне законодавство держави на прикладі Німеччини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Virchenko V. History of theoretical conceptions development of nature and sources of intellectual property right. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2013. №146. С. 15-18.
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/history-of-theoretical-conceptions-development-of-nature-and-sources-of-intellectual-property-right> (дата звернення: 01.03.2024).
2. Intellectual Property Rights History: Everything to Know. UpCounsel.
URL: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-rights-history> (дата звернення: 02.03.2024).
3. Mark Cartwright. Ancient Greek Theatre. World History Encyclopedia.
URL: https://www.worldhistory.org/Greek_Theatre (date of access: 02.03.2024).
4. Competition in ancient Greece. The British Museum. URL: <https://www.britishmuseum.org/sites/default/files/2019-10/Greece-competitions.pdf> (дата звернення: 02.03.2024).
5. Peng, M. W., Ahlstrom, D., Carraher, S. M., & Shi, W. (Stone). (2017). History and the Debate Over Intellectual Property. *Management and Organization Review*, 13(1), 15–38. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/management-and-organization-review/article/history-and-the-debate-over-intellectual-property/D11C95A6199EC9EF753BAE7A3F121C2B> (дата звернення: 02.03.2024).
6. Füssel, S. (2005). Gutenberg and the Impact of Printing (1st ed.). Routledge. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315253718/gutenberg-impact-printing-stephan-f%C3%BCssel> (дата звернення: 02.03.2024).
7. René Seindal. Venetian Patent law -- 1474 - History Walks in Venice. *History Walks in Venice*.

URL: <https://historywalksvenice.com/2024/03/venetian-patent-law-1474> (дата звернення: 02.03.2024).

8. Naja A. A. History And Evolution Of Intellectual Property. *Welcome to Mondaq*. URL: <https://www.mondaq.com/trademark/977124/history-and-evolution-of-intellectual-property> (дата звернення: 02.03.2024).

9. World Intellectual Property Organization. *Official website*. URL: <https://www.wipo.int/portal/ru/index.html> (дата звернення 05.03.2024)

10. Drahos, P. (1999). The universality of intellectual property rights: origins and development. *Intellectual property and human rights*, 13-41. http://193.5.93.81/edocs/pubdocs/en/intproperty/762/wipo_pub_762.pdf#page=20 (дата звернення 05.03.2024)

11. Інтелектуальна власність : підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с. URL: <http://surl.li/kmxj> (дата звернення 05.03.2024)

12. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization: Signed at Stockholm on July 14, 1967. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283854> (дата звернення 05.03.2024)

13. Вахонєва Т. Поняття права інтелектуальної власності та його складові. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 6. С. 24-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2015_6_4. (дата звернення 05.03.2024)

14. Гришко І., Уткіна, М. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 4(33). С. 26-30. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v4_2020/8.pdf (дата звернення 07.03.2024)

15. Уткіна, М.С., Харченко А.Л. Щодо визначення об'єктів права інтелектуальної власності. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 18-19 травня 2018 р.). – Суми: СумДУ, 2018. – С. 251-254. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream->

download/123456789/73234/1/Utkina_definition_objects.pdf (дата звернення 07.03.2024)

16. Niewęłowski A.(2022). The Concept of Intellectual Property Cases. Selected Issues. *Białostockie Studia Prawnicze*, 27(1) 11-23. URL: <https://doi.org/10.15290/bsp.2022.27.01.01> (дата звернення 07.03.2024)

17. Цивільний кодекс України: Закон, Кодекс від 16 січня 2003 року № 435. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 07.03.2024)

18. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Конвенція, від 24 липня 1971 року. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 12.03.2024)

19. Закон за авторското право и сродните му права от 01.08.1993 г. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401> (дата звернення 12.03.2024)

20. LOI n° 92-597 du 1er juillet 1992 relative au code de la propriété intellectuelle (partie Législative) (1). NOR : MENX9100082L. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000357475/> (дата звернення 12.03.2024)

21. Паризька конвенція про охорону промислової власності: Конвенція, від 20 березня 1883 року. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення 12.03.2024)

22. Оверковський К. В. Щодо визначення поняття «права промислової власності». *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 1. С. 63-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pchdu_2019_1_10 (дата звернення 18.03.2024)

23. Sharma Dushyant Kumar. Intellectual property and the need to protect it. *Indian J. Sci. Res.* 2014. № 9.1 P. 084-087. URL: <http://surl.li/otmew> (дата звернення 18.03.2024)

24. Smith, J.. (2008). Intellectual Property Protection for Plant Varieties in the 21st Century. URL: https://www.researchgate.net/publication/242541281_Intellectual_Pr

[operty Protection for Plant Varieties in the 21st Century](#) (дата звернення 18.03.2024)

25. Дубняк, М. В. Доцільність віднесення інформації до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності, С. 41. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/29.05.19_1.pdf#page=41 (дата звернення 18.03.2024)

26. Харитоновна, О. І. Суб'єкти та об'єкти правовідносин інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. № 59. С. 329-335. URL: <http://www.apdp.in.ua/v59/44.pdf> (дата звернення 18.03.2024)

27. Rahmatian, Andreas (2011), 'Intellectual Property and the Concept of Dematerialised Property'. In: Bright, S. (ed.) *Modern Studies in Property Law*. Volume 6. Hart Publishing, Oxford, chapter 17, pp. 361-383. URL: <http://surl.li/uhnie> (дата звернення 19.03.2024)

28. WIPO Magazine. IP and the SDGs. Issue 1/2024. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-121-2024-1-en-wipo-magazine-issue-1-2024.pdf> (дата звернення 20.03.2024)

29. Congressional Research Service. *Intellectual Property Rights (IPR) and International Trade*. September 15, 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10033#:~:text=URL%3A%20https%3A%2F%2Fcrsreports.congress.gov%2Fproduct%2Fpdf%2FIF%2FIF10033%0AVisible%3A%200%25%20> (дата звернення 21.03.2024)

30. WTO dispute settlement. Trade. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/dispute-settlement/wto-dispute-settlement_en (дата звернення 21.03.2024)

31. European Court of Human Rights: The ECHR in 50 questions, 2014. P.10. URL:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/50Questions_ENG (дата звернення 21.03.2024)

32. Hostovsky Brandes, T., & Davidson, N. R. (2024). The European Convention on Human Rights in Israeli Courts. *European Constitutional Law Review*, 20(1), 4-26. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-constitutional-law-review/article/european-convention-on-human-rights-in-israeli-courts/3FAC035C99342CB400265451CB265578> (дата звернення 25.03.2024)

33. Rozhkova M. & Afanasiev D. (2015). The Matters of Intellectual Property in the Practice of the European Court of Human Rights. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. URL:

https://www.researchgate.net/publication/277907360_The_Matters_of_Intellectual_Property_in_the_Practice_of_the_European_Court_of_Human_Rights

(дата звернення 25.03.2024)

34. Anheuser-Busch Inc. v. Portugal) [GC], N 73049/01, п. 83, ECHR 2007-I. URL:

https://jurinfo.jep.gov.co/normograma/compilacion/docs/pdf/CASE%20OF%20A_NHEUSER-BUSCH%20INC.%20v.%20PORTUGAL.pdf (дата звернення

26.03.2024)

35. Aida Grgiæ, Zvonimir Mataga, Matija Longar and Ana Vilfan. The right to property under the European Convention on Human Rights. *A guide to the implementation of the European Convention on Human Rights and its protocol*. Human rights handbooks, No. 10. 2007. URL: <https://rm.coe.int/168007ff55> (дата звернення 27.03.2024)

36. Márta Schneider v. Hungary. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-165226%22%7D> (дата звернення 27.03.2024)

(дата звернення 27.03.2024)

37. Balan v. Moldova. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-84720%22%7D>

38. Ashby Donald and Others v. France. 2013. *HUDOC - European Court of Human Rights*. N 36769/08. URL:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22002-7393%22%7D> (дата звернення 01.04.2024)

39. Paeffgen GmbH v. Germany - 25379/04. *HUDOC - European Court of Human Rights*. Decision 18.9.2007 [Section V]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-2549%22%5D%7D> (дата звернення 03.04.2024)
40. Megadat.com SRL v. Moldova, no. 21151/04, § 79, ECHR 2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-85732&filename=001-85732.pdf> (дата звернення 05.04.2024)
41. Affaire Dima c. Roumanie. no 58472/00. *HUDOC - European Court of Human Rights*. 26/03/2006. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-78042%22%5D%7D>
42. Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden (dec.) - 40397/12. Decision 19.2.2013 [Section V]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-117513%22%5D%7D> (дата звернення 05.04.2024)
43. Melnychuk v. Ukraine - 28743/03. Decision 05/07/2005. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-70089%22%5D%7D> (дата звернення 07.04.2024)
44. Safarov v. Azerbaijan - 885/12. Decision 01/12/2022. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-218927%22%5D%7D> (дата звернення 17.04.2024)
45. Sia Akka/Laa v. Latvia - 562/05. Decision 12/10/2016. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-164659%22%5D%7D> (дата звернення 17.04.2024)
46. Лаврененко В. В., Кириленко В. Ю., Терещенко Ю. О. Проблеми захисту інтелектуальної власності в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. 2021. № 48. С. 23–35. URL: <https://doi.org/10.33111/sedu.2021.48.023.035> (дата звернення 18.04.2024)

47. Атаманова Ю. Є. Захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет: світовий досвід та вітчизняні перспективи. *Право та інновації*. 2014. № 3. С. 7-14. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2014_3_3 (дата звернення 19.04.2024)
48. Бошицький Ю. Л. Інноваційні перспективи України в контексті оптимізації правової охорони інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 201-209. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_4_46 . (дата звернення 03.05.2024)
49. Sardo, A. (2020). Categories, Balancing, and Fake News: The Jurisprudence of the European Court of Human Rights. *Canadian Journal of Law & Jurisprudence*, 33(2), 435–460. URL: <https://doi.org/10.1017/cjlj.2020.5> (дата звернення 03.05.2024)
50. Nalyvaiko V. B. S. S. A. F. N. O. L. Place of Court Precedent in the System of Law of the European Union and in the System of Law of Ukraine. *Allied Business Academies*. URL: <https://www.abacademies.org/articles/place-of-court-precedent-in-the-system-of-law-of-the-european-union-and-in-the-system-of-law-of-ukraine-8893.html> (дата звернення 08.05.2024)
51. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України від 20.03.2023 р. № 2974-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20#Text> (дата звернення 15.05.2024)
52. Neugodnikov A, Barsukova T., Kharytonov R. Protection of Intellectual Property Rights in Ukraine in the Light of European Integration Processes. *Journal of Politics and Law*. Vol. 13, No. 3 (2020). URL: <https://www.ccsenet.org/journal/index.php/jpl/article/view/0/43600> (дата звернення 17.05.2024)
53. European Commission and the European Union Intellectual Property Office team up to enhance intellectual property rights in Ukraine, Moldova and Georgia. *European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR)*. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/european->

[commission-and-european-union-intellectual-property-office-team-enhance-intellectual-2023-12-12_en](#) (дата звернення 18.05.2024)

54. IP in Russia and Ukraine. *CITMA*. URL: <https://www.citma.org.uk/resources/ip-in-russia-and-ukraine-mb22.html> (дата звернення 19.05.2024)

55. Bundesverfassungsgericht Annual report 2022. 08.03.2023. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Jahresbericht/jahresbericht_2022.html

56. Görgülü v. Germany - no. 74969/01. Decision 26/05/2004. HUDOC - *European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-61646&filename=CASE%20OF%20GORGULU%20v.%20GERMANY.docx&logEvent=False> (дата звернення 19.05.2024)

57. Денисюк О. П. Проблеми та перспективи розвитку охорони інтелектуальної власності в Україні. *Адвокат*. 2009. № 7. С. 38-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2009_7_7. (дата звернення 19.05.2024)